

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: «Організація і методика обліку та контролю розрахунків
з постачальниками та підрядниками (на прикладі ТОВ**

«Чорноморська іграшка»)

ШИФР КРМ. ЦТФО. 1.613-03.1.2

Здобувачки: _____ **Волянської М.П.**

Керівники: _____ **проф. Іванченкова Л.В.**

_____ **доц. Скляр Л.Б.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "5" грудня 2024 р., протокол № 6.

Завідувачка кафедри цифрових технологій

фінансових операцій _____ Галина ТКАЧУК

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри цифрових технологій
фінансових операцій

«_____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Волянської Марини Петрівни

1. Тема роботи: *«Організація і методика обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»)»*

Затверджена наказом ОНТУ від 01 жовтня 2024 р. наказ № 613-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *5 грудня 2024 р.*

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.*

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Теоретичні основи обліку та контролю об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз об'єкту дослідження за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та аудиту об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 30, рисунків – 16.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 серпня 2024 р.**

Керівники роботи _____ Іванченкова Л.В.

_____ Скляр Л.Б.

Завдання прийняв до виконання _____ Волянська М.П.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	11.09.24 - 10.10.24	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	11.10.24 - 31.10.24	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та контролю за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	01.11.24- 30.11.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	01.12.24 - 05.12.24	

Здобувачка вищої освіти _____ Волянська М.П.

Керівники роботи _____ Іванченкова Л.В.

_____ Скляр Л.Б.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Волянська М.П. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної магістерської роботи на тему:
«Організація і методика обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»).

У кваліфікаційній магістерській роботі проведено вивчення теоретичних основ обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками, проведено аналіз основних показників діяльності підприємства, досліджено стан бухгалтерського обліку та обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та здійснено контроль з розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка».

Кваліфікаційна магістерська робота складається з трьох розділів.

У першому розділі кваліфікаційної роботи наведено основні положення дослідження обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками, охарактеризовано об'єкт дослідження як економічну та обліково-аналітичну категорію у взаємозв'язках і розвитку, визначено його місце і роль в економіці та в діяльності підприємства.

Другий розділ дає повну інформацію про фінансово-економічний стан діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».

У третьому розділі відображено стан бухгалтерського та податкового обліку підприємства та обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка», надано характеристику конкретним положенням облікової політики та організації бухгалтерського обліку в цілому та проаналізовано порядок відображення інформації по розрахункам з постачальниками і підрядниками у звітності досліджуваного підприємства.

У висновках висвітлюються результати проведених досліджень з обліку і контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками й надано рекомендації щодо вдосконалення діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» з висвітлених питань.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 85 с.;

таблиць – 30;

рисунків – 16;

додатків – 11.

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП	5
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	8
1.1. Сутність, значення та визнання зобов'язання з постачальниками та підрядниками	8
1.2. Організаційно-методичні аспекти оцінки та обліку розрахункових операцій постачання на підприємстві	15
1.3. Облікові процедури контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками	26
2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»	35
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	35
2.2. Аналіз заборгованості та фінансових результатів діяльності підприємства	39
2.3. Загальний аналіз фінансового стану підприємства	48
3. МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»	62
3.1. Організація обліку на підприємстві і документальне оформлення операцій з постачання	62
3.2. Бухгалтерський облік та контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка»	69
3.3. Відображення інформації по розрахункам з постачальниками і підрядниками у звітності підприємства	76
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Будь-який бізнес передбачає використання коштів, матеріальних і нематеріальних активів. Бізнес-процеси є основою для їх безперервного кругообігу. Однією з важливих передумов безперервного функціонування бізнесу є процес постачання, який тісно пов'язаний з розрахунковими операціями, що можуть призвести до виникнення зобов'язань. Враховуючи розрив у часі між поставкою та оплатою рахунків-фактур, у компанії виникає короткострокова кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Ці види зобов'язань являють собою тимчасово вільні оборотні кошти і мають значний вплив на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства. Тому їх розмір необхідно ретельно контролювати. Значна кредиторська заборгованість часто виникає через неповні розрахунки з постачальниками та підрядниками, недбалість працівників, шахрайство та зловживання службовим становищем. Це призводить до порушень фінансової та платіжної дисципліни і тому важливо правильно, ефективно та своєчасно управляти розрахунками з постачальниками та підрядниками.

Облік постачальників - є важливим елементом фінансової звітності та управління, оскільки забезпечує своєчасну оплату зобов'язань, запобігає фінансовим втратам і підтримує добрі стосунки з контрагентами. Зобов'язання дозволяють компанії тимчасово користуватися позиковими коштами, але з іншого боку знижують її платоспроможність та ліквідність. Заборгованість може залямувати імідж компанії, але негативних наслідків заборгованості можна уникнути, якщо правильно нею управляти. Це можливо за умови належної організації обліку та аналізу зобов'язань.

Незважаючи на те, що методологічна база обліку заборгованості перед контрагентами-постачальниками товарів і послуг на сьогодні більш-менш сформована, виникає низка проблем у створенні інформаційної бази для бухгалтерського та управлінського персоналу з обліку та контролю розрахунків в процесі придбання, тому тема роботи є актуальною і потребує дослідження.

Дослідженню особливостей обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками присвячено роботи таких вчених, як П.С. Безрукіх, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, О.М. Головащенко, В.М. Костюченко, Т.Н. Малькова, Н.М. Малюга, М.Ю. Медведєв, В.В. Нарезний, С.А. Ніколаєва, В.Ф. Палій, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, В.О. Шевчук та інших. В працях цих дослідників розкрито сутність поточних зобов'язань, організацію обліку, а також їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Незважаючи на глибину наявних досліджень, залишаються дискусійними питання щодо деяких особливостей облікового процесу короткострокових зобов'язань у розрізі розрахунків з постачальниками та підрядниками. Потребує удосконалення методика процедури бухгалтерського контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками з метою кращого розуміння методики процедури бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка на основі вивчення законодавчої, нормативної та спеціальної літератури з використанням практичного матеріалу компанії пропозиції щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю розрахунків з постачальниками на підприємстві.

Об'єктом дослідження є розрахунки з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних і практичних аспектів обліку, аналізу та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити роль і місце розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками;
- проаналізувати нормативно-правову базу контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- розкрити економічну сутність поточних зобов'язань, їх класифікацію;
- розглянути організацію обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за практичними даними підприємства;

- проаналізувати облікове забезпечення господарських операцій з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві;
- охарактеризувати бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- визначити методику контролю та інформаційного забезпечення розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, індукції та дедукції, метод узагальнення. Документальне оформлення операцій з постачальниками та підрядниками розглянуто через системне дослідження господарських процесів. Результати дослідження представлені за допомогою схематичного та графічного методів.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела вітчизняних і зарубіжних авторів, присвячені проблемам обліку і контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками, національні та міжнародні нормативно-правові акти, звітність, облікові реєстри та організаційно-розпорядчі матеріали ТОВ «Чорноморська іграшка», ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблена та запропонована в кваліфікаційній роботі методика контролю розрахунків з покупцями та постачальниками дозволяє отримувати оперативну інформацію про ефективність виробничо-фінансової діяльності підприємства. Окремі положення дипломної роботи були використані для удосконалення організації обліку розрахунків з покупцями та постачальниками на ТОВ «Чорноморська іграшка».

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

1.1. Сутність, значення та визнання зобов'язання з постачальниками та підрядниками

Будь-яка бізнес-діяльність включає в себе набір процесів, які генерують грошові потоки. Серед цих процесів важливу роль відіграє процес постачання як початковий етап обороту. Процес придбання товарів і капітальних благ є важливою передумовою для основної діяльності підприємства і одним з основних бізнес-процесів кругообігу капіталу, який здійснюється в ході нормального перебігу бізнес-циклу будь-якого підприємства.

Крім придбання товарів, у процесі своєї господарської діяльності суб'єкти господарювання мають потребу в придбанні різних видів робіт та послуг, а потім вступають у відносини з контрагентами. Таким чином, основними контрагентами підприємств є постачальники при придбанні товарів і засобів праці та підрядники при отриманні робіт і послуг.

Зобов'язання є складовою балансу і розглядаються як джерело фінансових ресурсів для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. «Категорія «зобов'язання» тісно пов'язана з категоріями «кредиторська заборгованість» та «дебіторська заборгованість». При обговоренні визначення терміну «поточні зобов'язання» існують три основні позиції. Згідно з першою позицією, розрахунки - це система взаємозв'язків. Друга позиція полягає в тому, що це прямий взаємозв'язок (без використання слова «система»). Третя група науковців пояснює лише економічну природу розрахунків, не пояснюючи їх визначення.

У майбутньому зобов'язання будуть погашені шляхом передачі активів або послуг кредиторам. Таким чином, зобов'язання - це вимоги кредиторів на активи підприємства. Економічна природа кредиторської заборгованості така, що вона є не тільки частиною активів підприємства, як правило, грошових коштів, але й запасів, наприклад, у випадку зобов'язань за торговими кредитами.

Кредиторська заборгованість є найважливішою частиною зобов'язань підприємства, що складається з довгострокових і короткострокових зобов'язань.

Вітчизняні компанії мають сильну позицію у фінансуванні своєї поточної діяльності, яка продовжує зростати протягом останніх років. Кредиторська заборгованість дозволяє компанії тимчасово використовувати позикові кошти, але, з іншого боку, вона також знижує показники платоспроможності та ліквідності. Кредиторська заборгованість відноситься до зобов'язань підприємства.

Як юридична категорія, кредиторська заборгованість - це специфічна частина активів підприємства, яка є об'єктом зобов'язальних правовідносин між підприємством та його кредиторами. Компанія володіє і користується кредиторською заборгованістю, але зобов'язана повернути або сплатити цю частку власності кредиторам, які мають до неї претензії. Ця частина майна включає борги підприємства, майно інших осіб та активи інших осіб, які є власністю підприємства-боржника.

Таким чином, юридична природа боргів кредиторів є подвійною: як майновий інтерес вони належать компанії на підставі володіння або навіть права власності на позичені гроші або загалом визначені речі; як об'єкт зобов'язальних правовідносин вони є боргами компанії перед кредиторами з метою повернення або примусового стягнення цього майнового інтересу.

Зобов'язання, визнані в бухгалтерському обліку, мають юридичну та економічну сутність. Як правова категорія, економічні зобов'язання - це економічні відносини, що регулюються законом. У контексті цих відносин одна сторона має право вимагати від іншої сторони здійснення господарських операцій: передачі майна, виконання робіт, надання послуг тощо, а інша сторона зобов'язана виконати вимоги, пов'язані з предметом зобов'язання, та має право вимагати відповідної компенсації - сплати грошей, надання зустрічних послуг тощо [4]. Класифікацію зобов'язань наведено в додатку А.

Зобов'язання розглядаються як кредиторська заборгованість, якщо вони:

- мають місце в теперішньому і є наслідком минулих фактів господарського життя (придбання товарів; нанесення збитків, за які підприємство несе відповідальність тощо);

- пов'язані з необхідністю майбутніх платежів з метою збереження господарських зв'язків підприємства або у відповідності з нормальним здійсненням господарської діяльності;

- мають визначений термін виконання (проте конкретна дата може бути не відома) [19].

Основне поняття, суб'єкти, об'єкт та зміст зобов'язання представлено на рисунку 1.1.

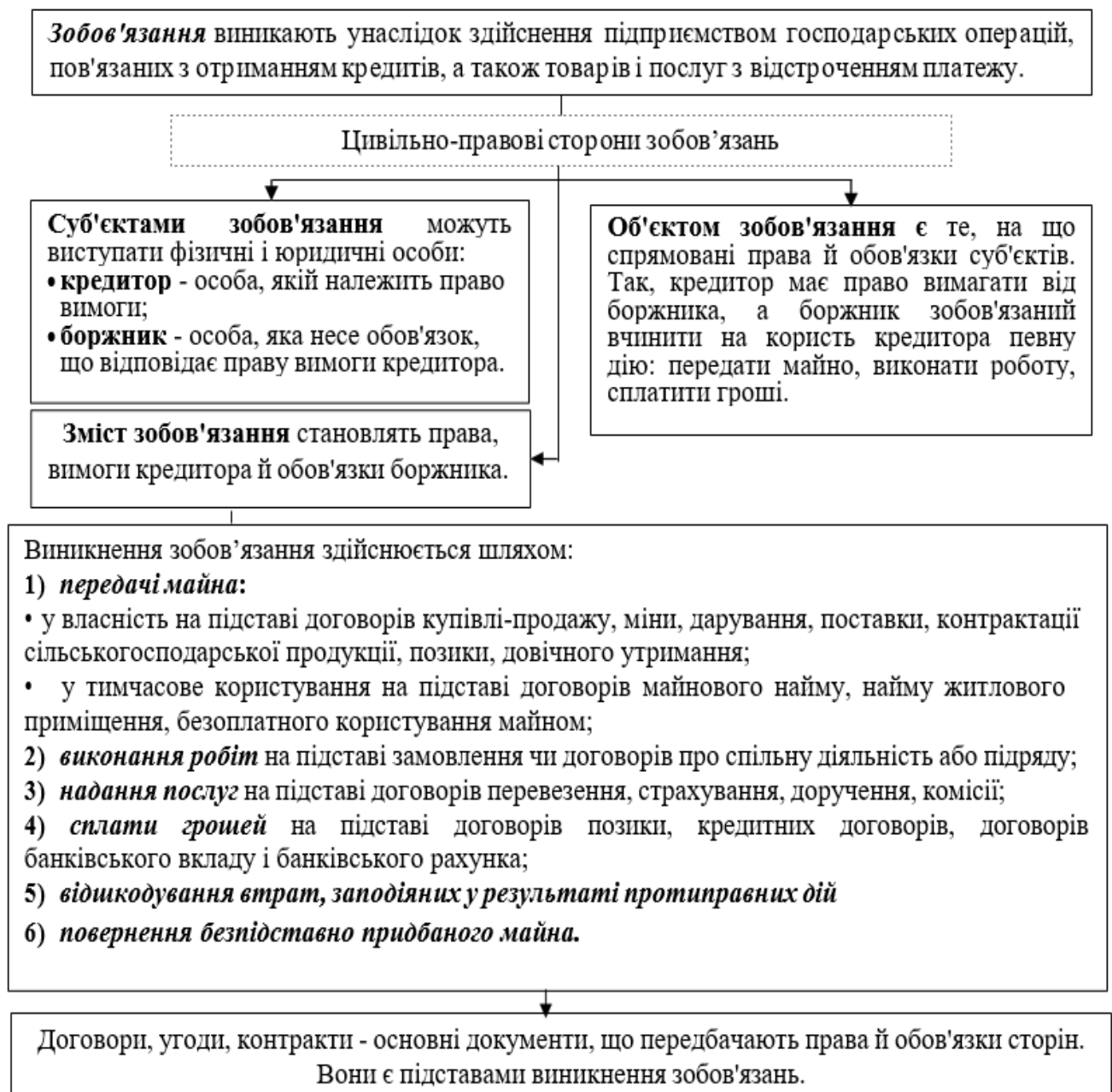

Рис. 1.1. - Поняття довгострокових та поточних зобов'язань [1]

Зобов'язання суб'єкта господарювання сплатити постачальникам та субпідрядникам є поточними зобов'язаннями, які виникають при постачанні продукції або наданні послуг [41]. Такі зобов'язання погашаються за договорами купівлі-продажу товарів з постачальниками або підрядниками.

Найпоширенішим видом кредиторської заборгованості в сучасному діловому світі є заборгованість перед постачальниками та субпідрядниками за поставлені товарно-матеріальні цінності, надані послуги та виконані роботи, які не були оплачені вчасно.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками - це розрахунки між підприємствами за поставлені товари, роботи та послуги. Вони є переважаючими, і від безперебійної та систематичної організації цих розрахунків залежить загальний стан розрахунків, фінансовий стан і платоспроможність підприємства [17].

Основними контрагентами підприємств при придбанні товарів та формуванні оборотних коштів є постачальники та підрядники.

Постачальники - юридичні або фізичні особи, які постачають товарно-матеріальні цінності (сировину, матеріали, паливо, будівельні матеріали, запасні частини та приладдя), послуги (електроенергію, газ, воду, пару тощо) та роботи (поточний та капітальний ремонт основних засобів тощо).

Підрядники - це спеціалізовані організації або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи з будівництва об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво [5].

Сутність поняття «підрядник» розкрита у додатку Б.

Підприємство отримує необхідні ресурси шляхом їх придбання або обміну, що створює процес руху ресурсів. Таким чином, придбання можна визначити як процес передачі вартості від продавця до покупця, який виконує умови договору та задовольняє потреби сторін економічних відносин.

Процес постачання (придбання) - це сукупність дій, спрямованих на забезпечення підприємства предметами і засобами праці, необхідними для здійснення його господарської діяльності.

Загалом механізм процесу постачання можна охарактеризувати трьома основними напрямками: планування, організація та контроль (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Етапи і зміст процесу постачання*

Етапи процесу постачання	Зміст
Планування	Дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища компанії, а також ринку певних товарів; прогнозування та визначення потреб у всіх видах матеріальних ресурсів, планування оптимальних господарських зв'язків; оптимізація виробничих запасів; планування матеріальних потреб; оперативне планування поставок.
Організація	Збір інформації про необхідну продукцію, участь у ярмарках, виставках, розпродажах тощо; аналіз усіх джерел матеріальних ресурсів для задоволення потреби з метою вибору найоптимальнішого з них; укладання господарських договорів з постачальниками на постачання товарів; пошук та організація власне постачання; організація складу як частини ланцюга постачання; забезпечення робочого місця необхідними матеріальними ресурсами.
Контроль	Контроль виконання постачальниками договірних зобов'язань і термінів поставок; контроль витрат матеріальних ресурсів у торгівлі; вхідний контроль якості та комплектності матеріальних ресурсів, що надходять; контроль виробничих запасів; пред'явлення претензій постачальникам і транспортним організаціям

*Складено автором

Процес постачання передбачає, що компанія укладає контракти з постачальниками на необхідну їй сировину, організовує доставку та зберігання запасів, а також сплачує постачальникам за отримані запаси. Під час цього процесу актив перетворюється з грошової форми на майно для виробничої або торговельної діяльності. Узагальнене відображення процесів взаємовідносин постачання та підряду наведено в додатку В

Основною метою процесу постачання є задоволення потреб виробничого процесу в таких ресурсах, як сировина, паливо, тара, запасні частини, малоцінні та швидкозношувані предмети тощо. Таким чином, процес постачання предметів праці є важливою передумовою для основної діяльності підприємства. Цей процес має бути безперервним і безперебійним, оскільки надлишок або нестача цінних товарів негативно впливає на кінцевий результат діяльності підприємства [3].

Рішення щодо постачання приймаються в умовах мінливих зовнішніх факторів управління (економічних, політичних, соціальних, культурних, технічних, законодавчих, правових, ринкових, кон'юнктурних, зв'язків з постачальниками) та внутрішніх факторів (план відділу, зміна асортименту продукції), які створюють проблеми та обмеження.

Узагальнену схему інструментів взаємодії компанії та постачальника показано на рисунку 1.2.

Рис. 1.2- Інструменти взаємодії підприємств у сфері постачання [49]

Інструментарій стратегічного управління постачанням має чотири важелі. Це відповіді на питання: що? (об'єкт постачання), де? (ринок постачання), від кого? (постачальник) і на яких умовах? (умови закупівлі). Таким чином, центральним питанням у процесі постачання є врегулювання операцій з постачальниками та підрядниками. Процес постачання означає, що фірма укладає контракти з постачальниками на необхідні їй фактори виробництва, організовує їх доставку та зберігання і перераховує кошти постачальникам за отримані товари

Заборгованість відображається на рахунках компанії як наслідок її цивільних зобов'язань, що випливають з конкретного контракту. Договір - це визначена дія

сторін (юридичних або фізичних осіб), яка призводить до виникнення зобов'язань щодо товарів та грошей. Договір зобов'язує одну сторону, кредитора, надати роботи та послуги певної вартості або якості (товарна частина правочину), а іншу сторону, боржника, оплатити виконані першою стороною зобов'язання (грошова частина правочину) у визначений договором строк.

В умовах ринкових відносин договір є основним правовим актом, з якого виникає зобов'язальне правовідношення. Він є основним засобом регулювання відносин між товарами та грошима, визначення змісту правовідносин та обов'язків його учасників. Загальні положення про договори, умови та порядок їх укладення, зміни та розірвання викладені в Цивільному кодексі України [48] та Господарському кодексі.

Господарський кодекс України проголошує «свободу договору» та створює необхідні гарантії для її реалізації [7].

У будь-якій ефективно функціонуючій компанії процеси укладання договорів є безперервними. Вони створюють залежність підприємства від зовнішнього середовища та забезпечують безперервність його діяльності.

Діяльність підприємства можна розглядати як сукупність контрактів між суб'єктами, які так чи інакше беруть участь у його роботі. Ці контракти можуть бути різних типів: явні або неявні, короткострокові або довгострокові.

Одним із видів договірних відносин є договір купівлі-продажу, за яким одна сторона передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму. Товаром за договором купівлі-продажу можуть бути будь-які речі, на які поширюються правила, встановлені ЦКУ. Договір може бути укладений на купівлю-продаж товару, який є в наявності у продавця на момент укладення договору, а також на товар, який продавець створить або придбає в майбутньому. Крім зобов'язання передати товар покупцеві та отримати за нього узгоджену в договорі ціну, в договорі купівлі-продажу визначаються вимоги до якості, строки поставки, порядок розрахунків, відповідальність сторін тощо.

У будь-яких договірних відносинах момент переходу права власності має

особливе значення як передумова процесу купівлі-продажу. На момент переходу права власності повинні бути дотримані наступні умови:

- наявність у особи, яка передає право, права на майно, що передається; наявність договору;
- факт реалізації такого наміру.

Важливим питанням у процесі поставки за контрактами є умови та порядок поставки. Якщо договором передбачено поставку окремими частинами протягом строку дії договору, але періоди поставки не визначені, поставка повинна здійснюватися рівними частинами щомісяця, якщо інше не впливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту, якщо інше не встановлено законом чи не впливає із звичаїв ділового обороту.

1.2. Організаційно-методичні аспекти оцінки та обліку розрахункових операцій постачання на підприємстві

Об'єктивна оцінка зобов'язань є важливою умовою успішної діяльності підприємств у ринковому середовищі. Оцінка зобов'язань відіграє важливу роль у формуванні облікової політики підприємства. При оцінці зобов'язань важливо застосувати принцип обережності, який передбачає використання облікової політики, що має запобігати заниженню визнаних зобов'язань. Принцип безперервності діяльності передбачає, що суб'єкт господарювання продовжуватиме свою діяльність на безперервній основі.

МСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає, що зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла в попередніх звітних періодах (внаслідок минулих подій), погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [17].

Зобов'язання визнається за наявності двох мінімальних характеристик

- його сума може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність відтоку економічних вигод у майбутньому для погашення зобов'язання [5].

Особливості оцінки зобов'язань та відображення в фінансові звітності розкрито в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Оцінка зобов'язань [1]

Вид зобов'язання	Оцінка (відображення у фінансовій звітності)
Довгострокові	<i>Теперішня вартість</i> – дисконтова на сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.
Поточні	<i>Сума погашення</i> – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства – номінальна сума боргу (основна частина боргу)
Забезпечення зобов'язань	Аналітична або експертна оцінка
Непередбачені обставини	Облікова оцінка
Доходи майбутніх періодів	Облікова оцінка

Методологічні засади формування та обліку інформації про кредиторську заборгованість, а також вимоги щодо її розкриття у фінансовій звітності визначено відповідно у П(С)БО 11 «Зобов'язання». Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду [12].

Погашення (анулювання) зобов'язання може здійснюватися шляхом:

- ✓ сплати кредиторів грошових коштів;
- ✓ відвантаження готової продукції, товарів або надання послуг у рахунок одержаного авансу від покупця або у порядку заліку заборгованості;
- ✓ переведення зобов'язань у корпоративні права, які належать кредитору (елементи капіталу) тощо;
- ✓ заміни одного зобов'язання на інше.

На рисунку 1.3 представлено у відповідності до П(С)БО 11 поділ зобов'язання в залежності від тривалості погашення боргу

Згідно П(С)БО № 11 „Зобов’язання” зобов’язання поділяють:

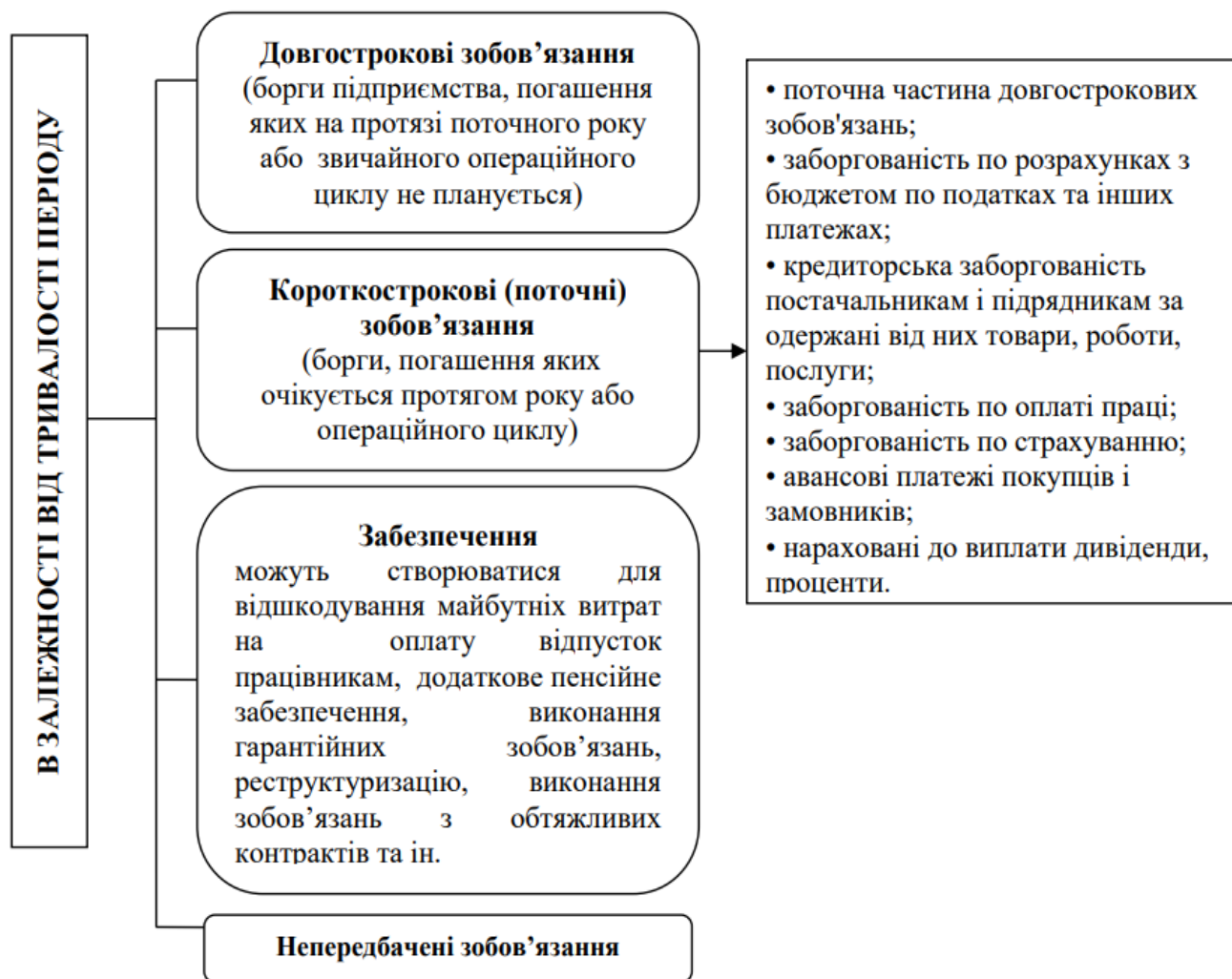

Рис. 1.3 – Класифікація зобов’язання відповідно до П(С)БО 11 [38].

Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками повинна забезпечити своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками та попередження прострочення кредиторської заборгованості.

Відносини з постачальниками та підрядниками мають складний характер, зумовлений економічною ситуацією в країні, формуванням нових видів економічних взаємовідносин між суб’єктами господарювання, податковою політикою, зміною потреб, поведінки покупців.

Виходячи з цього, було визначено основні завдання організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками (рис.1.4).

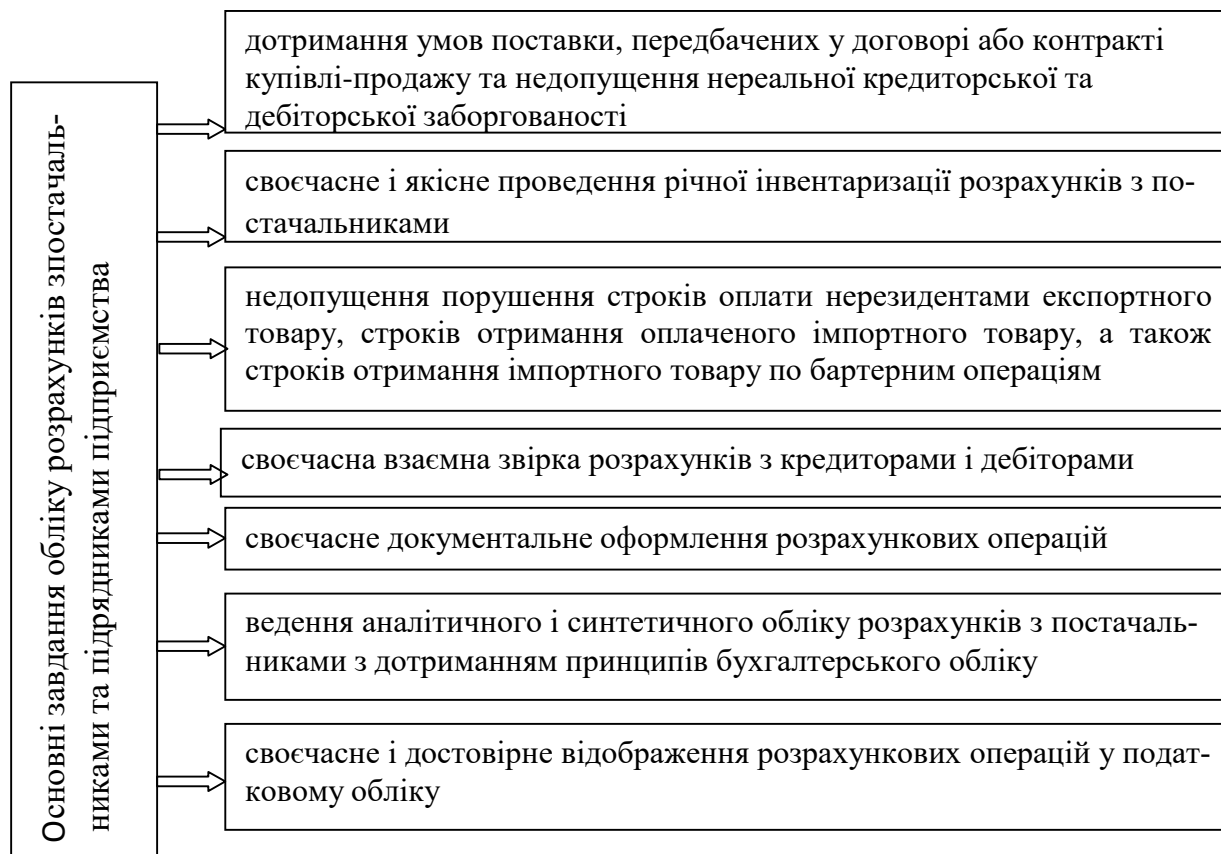

Рис. 1.4 - Завдання обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства*

* Складено автором

Добре продумана система бухгалтерського обліку та своєчасний моніторинг платіжної ситуації на підприємствах забезпечить виконання обліком усіх вищезазначених завдань і своєчасне прийняття управлінських рішень. Водночас, раціональний облік та контроль якості розрахунків з постачальниками та підрядниками можливий лише за умови дотримання законодавства, що регулює окремі види та форми розрахунків.

Важливою складовою успішного функціонування розрахунків з постачальниками та підрядниками є нормативно-правова база, яка спрямована на створення сприятливих умов для ефективної діяльності та забезпечення своєчасних розрахунків між суб'єктами господарювання.

На величину зобов'язань можуть впливати валютні курси, що відображено в П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [6]. У міжнародній практиці визначення

та облік поточних зобов'язань здійснюється відповідно до МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [9].

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та інструкція про його застосування встановлюють призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку, на яких методом подвійного запису узагальнюється інформація про наявність і рух активів, капіталу та зобов'язань підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правової форми і виду діяльності, а також від характеру їх діяльності [22].

План рахунків бухгалтерського обліку - це перелік рахунків і таблиць, призначених для обліку та групування фінансово-господарської діяльності. Згідно з Інструкцією, клас 5 «Довгострокові зобов'язання» та клас 6 «Поточні зобов'язання» Плану рахунків призначені для обліку зобов'язань, склад яких відповідає складу довгострокових та поточних зобов'язань [13].

Опис основних законодавчих та нормативних актів, що регулюють розрахунки з постачальниками та підрядниками, наведено в Додатку Д.

Облік кредиторської заборгованості регулюється низкою міжнародних стандартів, серед яких: МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації».

МСФЗ 1 встановлює загальні вимоги до фінансової звітності, включаючи структуру та зміст балансу, який представляє поточні та довгострокові зобов'язання, включаючи кредиторську заборгованість. МСБО 1 встановлює принципи класифікації фінансових інструментів як фінансових активів, фінансових зобов'язань або інструментів власного капіталу, а також порядок їх подання у фінансовій звітності. Він також встановлює вимоги до розкриття інформації про характер і ризику фінансових інструментів.

МСФЗ є основним стандартом, що регулює облік у фінансовій звітності. облік зобов'язань, включаючи первісне визнання, оцінку, класифікацію та зменшення корисності фінансових зобов'язань, кредиторської заборгованості. Він

визначає методи оцінки фінансових зобов'язань за амортизованою та справедливою вартістю. МСФЗ 7 встановлює вимоги до розкриття інформації про фінансові інструменти, включаючи кредиторську заборгованість, і вимагає розкриття інформації про суттєві умови, які впливають на суму, строки та ступінь невизначеності майбутніх грошових потоків, пов'язаних з фінансовими зобов'язаннями.

Ці стандарти забезпечують комплексну концептуальну основу для обліку та представлення боргових зобов'язань з метою забезпечення прозорості та повноти фінансової інформації для користувачів фінансової звітності. В додатку Е розглянуто відмінності між національними та міжнародними стандартами, щодо зобов'язань (кредиторської заборгованості).

Згідно Закону України «Про підприємництво» розрахунки підприємств по своїх зобов'язаннях проводяться в безготівковому і готівковому порядку відповідно до правил здійснення розрахунків, затверджених Національним банком України [34].

На сьогоднішній день, законодавство України дозволяє суб'єктам господарювання самостійно обирати форми розрахунків і закріплювати їх в підписаних угодах. Але усі безготівкові розрахунки здійснюються через установу банку, готівка - через касу підприємств. В основному здійснюються безготівкові розрахунки. Для здійснення розрахунків у грошовій формі підприємство відкриває в установі банку рахунок.

Відповідно до статті 51 Закону України «Про банки і банківську діяльність», безготівкові розрахунки здійснюються на підставі паперових або електронних розрахункових документів. Українські банки можуть використовувати платіжні доручення, платіжні вимоги, векселі, чеки, банківські картки та інші дебетові та кредитові платіжні інструменти, що застосовуються в міжнародній банківській практиці як платіжні інструменти.

Правила здійснення безготівкових розрахунків встановлюються Національним банком України. Види безготівкових розрахунків визначаються законами Національного банку України та прийнятими на їх основі нормативно-правовими актами. Національний банк України підтримує перехід економіки України на безготівкові розрахунки та сприяє розвитку платіжної інфраструктури.

Світовий економічний розвиток характеризується поступовим скороченням використання готівки та паперових платіжних документів і переходом до нових засобів платежу та сучасних платіжних технологій [20]. Використання безготівкових платежів дозволяє заощаджувати кошти, прискорювати розрахункові операції та рух грошових потоків. Безготівкові розрахунки акумулюють кошти в банках і створюють умови для контролю за їх цільовим використанням. Безготівкові платежі є швидким, зручним і безпечним способом оплати товарів і послуг.

Безготівкові платежі - це платежі, що здійснюються без використання банкнот або монет, шляхом переказу коштів між банківськими рахунками або між електронними гаманцями.

Безготівкові платежі використовують електронні платіжні документи в цифровому вигляді, які клієнт надсилає до банку дистанційно, але також може роздрукувати. Дистанційне обслуговування здійснюється за допомогою систем інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу.

Фізичні та юридичні особи можуть здійснювати безготівкові розрахунки в Україні за допомогою таких засобів: розрахункові документи, платіжні інструменти (емісійні інструменти), електронні гроші, документарні операції та інструменти.

Розрахунковий документ - це документ, що ініціює переказ коштів з рахунку платника на рахунок отримувача. Розрахунковий документ може бути в паперовій або електронній формі. Розрахунковими документами є платіжне доручення, платіжна вимога, вимога-доручення та меморіальний ордер.

З 01.08.2022 набрав чинності Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX «Про платіжні послуги», відповідно до якого запроваджується новий порядок здійснення платіжних операцій. Платіжна операція визначається як будь-яке внесення, переказ або виплата коштів незалежно від правовідносин, що виникають між платником та отримувачем. З 1 квітня 2023 року фізичні та юридичні особи в Україні зможуть здійснювати безготівкові платежі за допомогою платіжного доручення - документа, що ініціює проведення операції переказу коштів з рахунку платника на рахунок отримувача. Платіжне доручення може бути оформлене в електронній або паперовій

формі. Форма платіжного доручення, порядок його подання та засоби дистанційного зв'язку для ініціювання платіжних операцій визначаються договірними умовами між користувачем та постачальником платіжних послуг [53].

Мобільний платіжний інструмент - це засіб доступу до рахунку, реалізований в апаратно-програмному середовищі мобільного телефону або іншого бездротового пристрою. Платіжна картка та мобільний платіжний інструмент дозволяють: оплачувати товари та послуги; переказувати кошти іншій особі; отримувати готівку.

Електронний платіжний інструмент (ЕПІ) - це платіжний інструмент, який дає змогу держателю отримати інформацію про кошти, що йому належать, та ініціювати їх переказ. До електронних платіжних інструментів належать платіжні картки та мобільні платіжні інструменти.

Емісію платіжних інструментів в Україні може здійснювати емітент - надавач платіжних послуг, який надає послугу з емісії платіжних інструментів і має право надавати таку послугу відповідно до Закону України «Про платіжні послуги» [33].

Для здійснення емісії платіжних інструментів для використання в платіжній системі емітент (крім отримання ліцензії Національного банку) повинен укласти договір з оператором відповідної платіжної системи.

До платіжних інструментів, що випускаються, належать, зокрема, електронні платіжні засоби, платіжні картки та наперед оплачені платіжні засоби.

Передплачений платіжний інструмент - це платіжний інструмент для здійснення операцій з електронними грошима. Передплачений платіжний інструмент використовується згідно зі схемою платіжних операцій відповідного емітента електронних грошей та/або правилами платіжної системи, у межах якої здійснюється емісія платіжних інструментів, та з дотриманням вимог законодавства України [53].

Платіжна картка - це електронний платіжний засіб у вигляді пластикової чи іншого виду картки.

Платіжний інструмент може бути

- ✓ особистим - для особистого використання фізичними особами;

- ✓ корпоративним (бізнес) - для здійснення господарської/підприємницької/незалежної професійної діяльності.
- ✓ незалежної професійної діяльності.

Платіжний інструмент дозволяє

- ✓ розраховуватися за товари та послуги;
- ✓ переказати кошти іншій особі
- ✓ отримувати готівку
- ✓ отримувати інформацію про належні держателю кошти.

Умови користування платіжним інструментом визначаються в договорі з емітентом.

Узагальнену схему електронних платежів представлено на рис. 1.5.

Рис 1.5 - Схема електронних платежів [53].

Емітент має право встановлювати ліміти та/або обмеження на суму та кількість платіжних операцій із застосуванням платіжних інструментів. Емітент зобов'язаний розглядати звернення користувача, надавати користувачу можливість отримувати інформацію про хід розгляду звернення та письмово повідомляти про результати розгляду звернення в строк, визначений договором, але не більше строку розгляду звернень (скарг) громадян, визначеного законодавством України. Строк, протягом якого емітент встановлює ініціатора та законність платіжної операції, та строк, протягом якого на рахунок користувача повертається попередньо списана сума неналежної платіжної операції, не може перевищувати 60 календар-

них днів відповідно до статті 89 Закону України «Про платіжні послуги». Користувач має право змінити встановлений емітентом ліміт та/або обмеження, про що повідомляє емітента в договірному порядку [53].

Електронні гроші - це наперед оплачений платіжний інструмент, що випускається банком-емітентом в обмін на готівкові та/або безготівкові кошти для розрахунків за товари, роботи, послуги та перекази між фізичними особами. Платежі електронними грошима здійснюються переважно через Інтернет. Електронні гроші зберігаються в електронному пристрої і є неперсоніфікованим платіжним засобом.

Єдині правила та порядок здійснення уповноваженими банками і фінансовими установами операцій з чеками в іноземній валюті викладені в Положенні про порядок здійснення банками і фінансовими установами операцій з чеками в іноземній валюті в Україні [30].

Загальні правила та порядок здійснення та оформлення операцій в Україні з векселями, які видані та підлягають оплаті в національній валюті, визначені Положенням про порядок здійснення операцій з векселями, які видані та підлягають оплаті в національній валюті на території України [33].

Розрахунки з постачальниками та підрядниками за товари, роботи та послуги здійснюються на підставі належним чином оформлених матеріальних накладних, товарно-транспортних накладних, коносаментів, товарних чеків, актів приймання-передачі виконаних робіт (послуг) тощо.

Оборотні та необоротні матеріальні активи, а також грошові документи та цінні папери можуть бути отримані від постачальників тільки за довіреністю, виданою після реєстрації в журналі реєстрації довіреностей. Останні повинні бути пронумеровані, прошнуровані, скріплені печаткою та підписані керівником і бухгалтером підприємства, а також особами, уповноваженими на підписання.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань підприємств і організацій, затвердженої Наказом Міністерства фінансів № 291 від 30.11.99 р., рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» призначено для обліку сум заборгованості постачальникам і підрядникам за одержані матеріальні цінності, виконані роботи та

надані послуги. Він містить три субрахунки, які розмежують операції з резидентами та нерезидентами України:

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;

632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;

633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

По дебету рахунку 63 відображається погашення або списання кредиторської заборгованості перед постачальниками й підрядниками. По кредиту рахунку 63 відображається заборгованість перед постачальниками й підрядниками за отримані від них товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи й послуги [13].

Типову кореспонденцію рахунків по обліку розрахунків з постачальниками й підрядниками представлено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 - Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками*

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Погашення заборгованості		
1. Оплачено рахунки постачальників: – готівкою з каси – з поточного рахунку	63 „Розрахунки з постачальниками та підрядниками”	30 „Готівка” 31 „Рахунки в банках”
2. Зменшено суму заборгованості перед постачальником на суму браку, який виник у зв’язку з поставкою неякісних матеріалів		24 „Брак у виробництві”
3. Погашено заборгованість перед постачальником за рахунок векселя одержаного		34 „Короткострокові векселі одержані”
4. Проведено взаємозалік заборгованості за бартерною угодою		36 „Розрахунки з покупцями і замовниками”
5. Проведено зарахування заборгованості з раніше виданого авансу		371 „Розрахунки за виданими авансами”
6. Зменшено заборгованість перед постачальником в обмін на пай		41 „Пайовий капітал”
7. Видано довгостроковий вексель в погашення заборгованості перед постачальником		51 „Довгострокові векселі видані”
8. Нараховано штрафи, пені, неустойки за порушення з боку постачальників господарських договорів		715 „Одержані штрафи, пені, неустойки”
9. Списано безнадійну кредиторську заборгованість		717 „Дохід від списання кредиторської заборгованості”

Продовження таблиці 1.3

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Виникнення заборгованості		
1. Оприбутковано від постачальника необоротні активи, які потребують додаткових витрат зі встановлення	15 „Капітальні інвестиції”	63 „Розрахунки з постачальниками та підрядниками”
2. Оприбутковано виробничі запаси, МШП, товари від постачальників	20 „Виробничі запаси”, 22 „МШП”, 28 „Товари”	
3. Акцептовано рахунок постачальника за виконані роботи, надані послуги виробничого характеру	23 „Виробництво”	
4. Виставлено претензію постачальнику за невиконання умов договору	374 „Розрахунки за претензіями”	
5. Відображено вартість послуг, наданих підприємству постачальниками, у зв’язку з виконанням гарантійних зобов’язань	47 „Забезпечення майбутніх витрат і платежів”	
6. Відображено суму податкового кредиту з ПДВ на одержані товарно-матеріальні цінності, роботи, послуги	64 „Розрахунки за податками й платежами”	
7. Відображено послуги, надані підрядниками: – пов’язані з організацією виробництва – пов’язані з організацією управління підприємства	91 „Загальновиробничі витрати” 92 „Адміністративні витрати”	
8. Нараховано постачальникам фінансові санкції за невиконання договорів	948 „Визнані штрафи, пені, неустойки”	

* складено автором на підставі [13,22]

1.3. Облікові процедури контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками

Контроль - це система спостереження, перевірки та аналізу господарської діяльності підприємств, установ та організацій з метою забезпечення їх ефективного функціонування, дотримання законодавства та досягнення визначених економічних цілей.

Мета контролю - забезпечення раціонального використання ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових), дотримання чинного законодавства та підвищення ефективності управління господарською діяльністю.

Об’єкт контролю - економічні процеси, явища та результати діяльності підприємств і організацій.

Дослідження поняття «контроль» у різних площинах наукових поглядів вітчизняних учених-економістів представлено в додатку Ж.

Контроль в Україні сприяє запобіганню порушенням та шахрайству, покращує управлінські рішення на основі аналізу та забезпечує прозорість і підзвітність діяльності підприємства.

Оскільки контроль є важливим елементом управління економікою на мікро- та макрорівнях, та забезпечує стабільність і законність у господарській діяльності розглянемо його види та форми на рисунку 1.6.

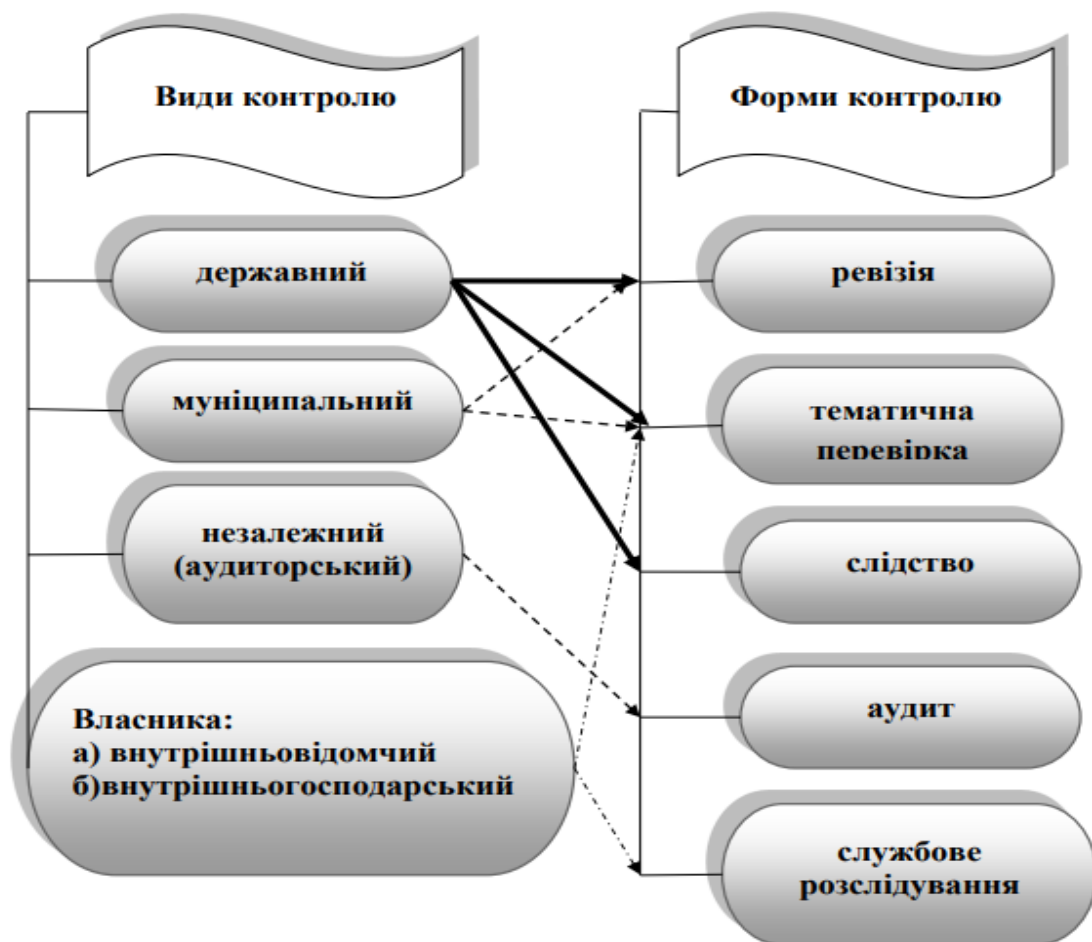

Рис. 1.6 – Види і форми контролю в Україні [38].

Процес постачання в Україні з точки зору бухгалтерського обліку передбачає придбання та організацію зовнішнього надходження матеріалів, комплектуючих або готової продукції від постачальника на виробничі або інші підприємства, склади чи торгові точки, а тому необхідний чіткий контроль за обліком розрахунків з постачальниками та підрядниками. І не тільки на кінцеві звітні дати, передбачені

інструментами фінансового обліку, а й у будь-який момент, коли це потрібно керівництву. Ефективність контролю господарської діяльності, зокрема операцій, пов'язаних з розрахунками з постачальниками підприємства та фактами їх модифікації, залежить від його раціональної організації та чітко визначеної методики, яка передбачає послідовний перелік контрольних дій, методів і прийомів та відповідний набір робочих документів, що складаються контролером для внутрішнього контролю обраного суб'єкта господарювання на основі визначеного систематизованого переліку джерел інформації. Основні елементи операційного контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства наведено на рис. 1.7.

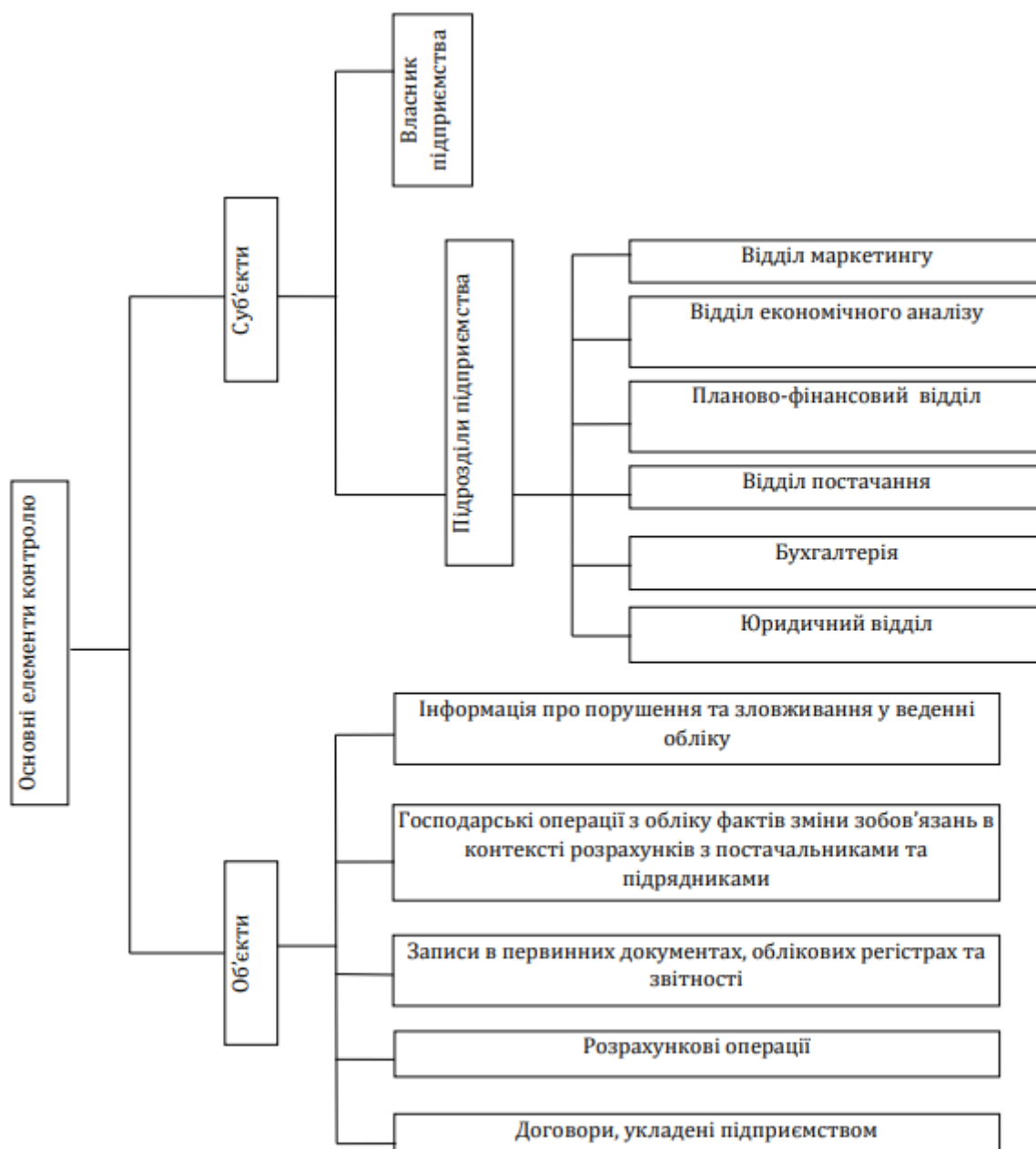

Рис. 1.7 – Елементи контролю операцій розрахунків*

Контроль процесу постачання починається з оцінки якості сировини, обладнання, енергії, інших ресурсів та послуг, що закуповуються у потенційних постачальників та компаній. Після підписання контрактів контролер перевіряє виконання договірних відносин та дотримання платіжної дисципліни. Виходячи з цього, слід визначити основні завдання моніторингу стану розрахунків з постачальниками та підрядниками (рис. 1.8).

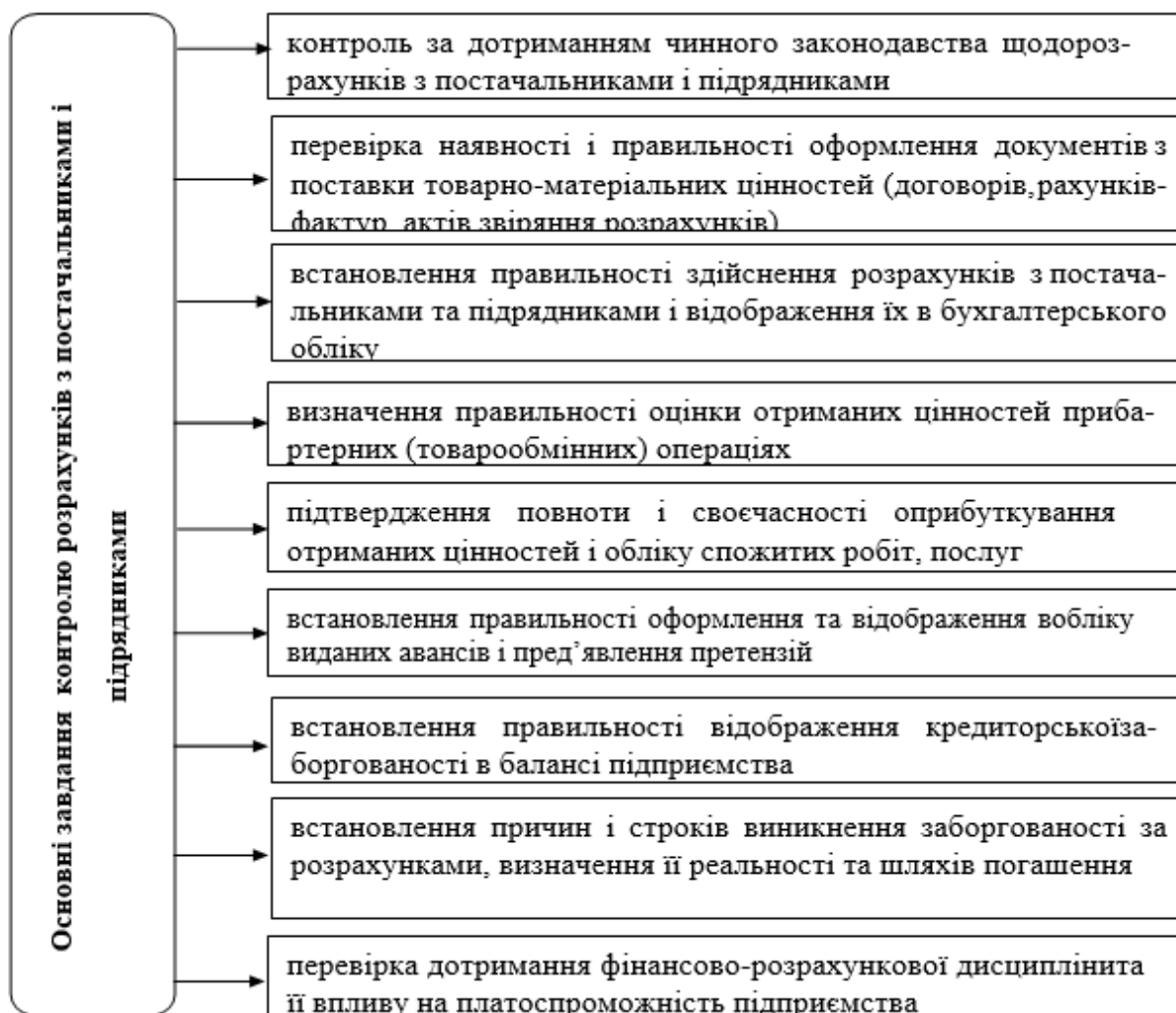

Рис. 1.8 - Основні завдання контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві*

Одним з найважливіших завдань для ефективно організації системи внутрішнього контролю за виконанням договірних зобов'язань є регламентація її здійснення, тобто закріплення відповідних контрольних процедур у відповідних наказах чи положеннях, а також створення системи внутрішніх розпорядчих документів:

- положення про облікову політику (регламентує особливості обліку компанією виконання своїх зобов'язань та змін в обліку).

- положення про договірну роботу;

- графік документообігу (визначає циркуляцію первинних бухгалтерських документів і відстежує розрахунки з постачальниками та підрядниками компанії);

- посадові інструкції персоналу (визначають контрольні функції та реалізацію контрольних процедур за обраним об'єктом контролю).

Бухгалтерський контроль є основною формою документального контролю, оскільки це будь-який доступний спосіб відображення на документальному носії параметричних даних об'єкта контролю. Система внутрішньогосподарського контролю визначається внутрішніми правилами і процедурами контролю, встановленими власником підприємства для досягнення поставленої мети. На ефективність контролю господарської діяльності, зокрема операцій з постачальниками та підрядниками підприємства, впливає його організація та чіткість встановленої методики, яка повинна складатися з послідовного переліку контрольних дій, методів і прийомів та відповідного набору робочих документів, розроблених контролером для здійснення внутрішньогосподарського контролю обраного об'єкта і заснованих на визначеному переліку систематизованих джерел інформації.

Таким чином, можна виділити декілька етапів бухгалтерського обліку для контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками:

- розробка методики облікових процедур для контролю зобов'язань;

- встановлення ключових елементів контролю та фактів зміни розрахунків суб'єкта господарювання з постачальниками та підрядниками;

- формування інформаційної бази для контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками;

- перевірка достовірності та повноти документального оформлення надходження запасів;

- визначення обґрунтованості та правильності відображення в обліку змін у зобов'язаннях та їх причин;

- перевірка своєчасності та обґрунтованості списання та припинення зобов'язань;

- проведення інвентаризації операцій з виконання зобов'язань підприємства перед постачальниками та підрядниками.

На рисунку 1.9 систематизовано основні етапи контролю операцій з зобов'язаннями

Етап 1	→	Контроль законності здійснення операцій і створення первинного документу
Етап 2	→	Формальна перевірка документації на наявність усіх обов'язкових реквізитів
Етап 3	→	Відповідність первинної документації реєстрованим оперативним фактам
Етап 4	→	Контроль повноти реєстрації первинних документів
Етап 5	→	Контроль точності реєстрації і обробки первинних документів
Етап 6	→	Контроль своєчасності реєстрації і обробки первинних документів
Етап 7	→	Контроль за потоком документації
Етап 8	→	Контроль організації обробки і реєстрації документів (з точки зору захисту інформації)
Етап 9	→	Контроль організації зберігання документів
Етап 10	→	Контроль за витребуванням (вимогою) кредиторської заборгованості
Етап 11	→	Контроль за правильністю відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку

Рис.1.9 - Етапи контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками [42].

На початковому етапі контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками важливо правильно обрати методичні прийоми та облікові процедури (інвентаризація, аудит, внутрішній аудит, тематична перевірка, економічний аналіз, подальший контроль), які найкраще відповідають організації бухгалтерського обліку на підприємстві та встановленій обліковій політиці.

Наступним кроком є визначення ключових елементів операційного контролю для забезпечення розрахунків з постачальниками та підрядниками компанії. Слід зазначити, що обов'язковим є контроль за змістом процесу постачання, який починається з оцінки якості сировини, обладнання, енергії, інших ресурсів та послуг, що закуповуються компанією.

Наступний етап є особливим, оскільки необхідно перевірити правильність документального оформлення процесу оприбуткування запасів та поставки товарів, послуг і робіт з точки зору відповідності чинному законодавству та правилам, викладеним у внутрішніх документах компанії. По-перше, контролер повинен перевірити наявність усіх реквізитів у первинних документах, таких як накладні, рахунки-фактури та платіжні документи. Не слід забувати, що якщо є сумніви щодо достовірності первинних документів, а також їх змісту та складу, існує ризик того, що документи можуть бути не прийняті. Тому особа, яка здійснює контроль, повинна провести первинну перевірку записів про операції з постачальниками та підрядниками.

Після цього слід перевірити правильність і своєчасність списання коштів. Виходячи з існування різних форм розрахунків, припинення зобов'язань також здійснюється при готівковій (безготівковій, готівкою) та безготівковій (взаємозалік, вексель, бартер, відступлення права вимоги тощо) формах розрахунків. У разі припинення зобов'язань шляхом зарахування спочатку необхідно визначити, чи є таке припинення одностороннім або двостороннім. Потім особа, яка здійснює бухгалтерський контроль, повинна перевірити наявність акта звірки, правильність оформлення документа про залік та своєчасність відображення заборгованості в бухгалтерському обліку. Завершальним етапом облікових процедур контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками є проведення інвентаризаційних операцій для виконання зобов'язань підприємства. Необхідність проведення інвентаризації пов'язана з потребою виявлення непогашених залишків заборгованості у відповідних бухгалтерських документах та перевіркою обґрунтованості сум, відображених на рахунках бухгалтерського обліку за цим видом зобов'язань. Не слід забувати про терміни, встановлені для погашення кредиторської заборгованості, та осіб, відповідальних за несвоєчасну оплату. На цьому етапі також необхідно перевірити наявність переплат і недоплат.

Облікові процедури контролю кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги також включають перевірку виконання договорів. Можуть бути виявлені порушення умов договорів, такі як арифметичні помилки в розрахункових

документах, розбіжності в цінах, нестачі понад норми природного убутку, невідповідність запасів стандартам якості тощо. У таких випадках сторони мають вдаватися до примусового виконання договірних умов тією стороною, яка їх не виконала або виконала частково.

У процесі інвентаризації сума заборгованості має бути узгоджена обома сторонами врегулювання: кредитором і боржником. Це необхідно для того, щоб встановити, що суми заборгованості узгоджені. Для цього контрагенти складають акт звірки, до якого включають виписки з аналітичних рахунків своїх заборгованостей.

Ефективна система внутрішнього контролю повинна забезпечувати і сприяти досягненню позитивного результату для компанії, раціональному використанню всіх елементів її ресурсного потенціалу та запобіганню порушень вимог чинної нормативно-правової бази.

Висновки до першого розділу

У процесі ведення бізнесу компанії стикаються з обставинами, які можуть призвести до затримок у виконанні зобов'язань або навіть до припинення діяльності. Ці обставини можуть включати тимчасову або постійну фінансову неспроможність, банкрутство та надзвичайні події. Це означає, що при розрахунках з постачальниками та підрядниками на рахунках може виникати як дебіторська (у разі передоплати), так і кредиторська заборгованість (у разі оплати або іншого виконання зобов'язань). Своєчасна перевірка розрахунків з постачальниками і підрядниками та ліквідація простроченої кредиторської заборгованості повинні бути в основі організації обліку.

Встановлено, що основними етапами організації процесу постачання та формування договірних зобов'язань з постачальниками та підрядниками є планування потреби в матеріалах, складання оперативного-календарного плану постачання, вибір та проведення переговорів з постачальниками, укладання договорів та уточнення на цій основі оперативного-календарного плану постачання, виконання договірних зобов'язань (надходження товарів на підприємство, формування зобов'язань,

платіжні взаємовідносини), зберігання запасів продукції на складах та забезпечення необхідних

Кредиторська заборгованість частіше, ніж дебіторська, зустрічається у розрахунках з постачальниками та підрядниками. Вони відображаються як зобов'язання підприємства. Відповідно до П(С)БО 11, такі зобов'язання можуть бути поточними або довгостроковими.

На сьогоднішній день нормативно-правова база достатньою мірою регулює організаційні та методологічні аспекти обліку і контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками. Існуючі норми регламентують як правові аспекти платіжних операцій, так і їх відображення в обліку та звітності.

Існує п'ять основних порушень, які виникають при перевірці наявності та правильності укладених підприємством господарських договорів та підтверджують їх нікчемність:

- відсутність нотаріального посвідчення договору, який повинен бути нотаріально посвідчений;
- відсутність істотних умов договору;
- відсутність інформації про сторони договору;
- підписи уповноважених осіб не збігаються;
- подана або отримана претензія не містить обов'язкових реквізитів.

Контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками є запорукою платоспроможності та подальшого розвитку компанії. Процес контролю базується на вдосконаленні процесу обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Взаємозв'язок між цими етапами облікової роботи потребує постійного вдосконалення та уточнення відповідно до змін нормативно-правової бази та умов зовнішнього середовища.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ „Чорноморська іграшка” створено в процесі приватизації Орендного підприємства Одеського заводу іграшок і зареєстроване виконавчим комітетом Ільчівської районної Ради народних депутатів м. Одеси – свідоцтво про реєстрацію № 05502858 від 27 серпня 1995 р. Первісно воно складалось із 3-х артілей: фабрик „Спартак”, „ім. 30 років ВЛКСМ”, „Райпромкомбінат”, та входило в Облмістпром, існуючих з 1949 р. В 1964 році артілі були об’єднані в ОПО „Чорноморська іграшка” з підлеглистю його Міністерству легкої промисловості, яке спеціалізувалось на випуску металевих каркасно-завідних і пластмасових іграшок.

В 1989 році об’єднання ОПО „Чорноморська іграшка” було перейменоване в Одеській завод іграшок. В 1993 році Одеській завод іграшок було реорганізовано в Орендне підприємство Одеській завод іграшок. Товариство являється право спадкоємцем усіх грошових коштів і майна, прав та обов’язків АП „Одеській завод іграшок”. Засновниками товариства являються громадяни України та юридичні особи. Місцезнаходження товариства ТОВ „Чорноморська іграшка” Україна, м. Одеса, 65098, вул. Столова, 17. Термін діяльності товариства не обмежений.

Метою діяльності товариства являється: здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку шляхом реалізації продукції (робіт, послуг), направлених на задоволення попиту підприємств, організацій и громадян: забезпечення розвитку виробництва та росту його ефективності, підвищення конкурентоздатності продукції, що виробляється, виконаних робіт, послуг.

ТОВ «Чорноморська іграшка» займається всіма видами економічної діяльності, що представлені у таблиці 2.1

Організаційно виробнича структура підприємства представлена у вигляді окремих ділянок діяльності та допоміжних ділянок.

До ділянок основної діяльності відносяться:

1. Ділянка літографії і лакування жести;

2. Ділянка по переробці пластмаси: відділення термопластавтоматів; відділення по виготовленню поліетиленової продукції

3. Ділянка по виготовленню металевих виробів;

4. Ділянка по виробництву виробів з паперу

Таблиця 2.1 – Види економічної діяльності підприємства*

Код за КВЕД	Назва виду економічної діяльності
25.61	Оброблення металів та нанесення покриття на метали
22.21	Виробництво плит, листів, труб і профілів з пластмас
22.22	Виробництво тари з пластмас
46.90	Неспеціалізована оптова торгівля
25.92	Виробництво легких металевих пакувань
17.22	Виробництво паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення
68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

* сформовано на підставі даних підприємства

До допоміжних ділянок відносяться: хімлабораторія; фотолабораторія; заготовча ділянка;. ділянка РМУ;. компресорна; електроділянка.

Асортимент продукції, який виготовляє підприємство представлений у табл.

2.2.

Таблиця 2.2 – Асортимент продукції ТОВ «Чорноморська іграшка»*

№	Назва номенклатурної одиниці
1	Мішки та пакети (у т.ч. конусоподібні), з полімерів етилену (не включаючи із синтетичних текстильних матеріалів).
2	Плити, листи, плівка, фольга і стрічки, з полімерів етилену, неармовані або нез'єднані з іншими матеріалами, завтовшки 0,125 мм і менше.
3	Корки, кришки, ковпачки та подібні засоби для закупорювання, з пластмас (крім закупорювання пляшок).
4	Пломби, заглушки, ковпачки і кришки з металів недорогоцінних інших (крім пробок корончастих; кришок свинцевих; пробок, ковпачків та кришок алюмінієвих діаметром більше 21 мм).
5	Папір туалетний (у рулонах завширшки 36 см і менше або розрізаний за розміром або формою).
6	Скатертини та серветки для столу з маси паперової, паперу, вати целюлозної або полотна з волокна целюлозного.

* сформовано на підставі даних підприємства

Основним видом продукції є обробка металів (лакування, літографування), в тому числі на давальницькій сировині.

Перспективи розвитку ТОВ «Чорноморська іграшка» направлені на опанування нових технологій, зростання професіоналізму робітників, а також на

збільшення виробничої потужності підприємства в цілому. Підприємство продовжує укладати та розвивати взаємовигідні партнерські відносини з постачальниками та покупцями.

Продукція ТОВ «Чорноморська іграшка» є якісною. Якість підтверджується щоденним контролем випробувальною лабораторією підприємства, що обладнане спеціальним кваліфікованим устаткуванням. Використовуючи сучасні фарбники й різноманітні технологічні добавки та плівку, кінцевий продукт виробництва отримує потрібні параметри та якість, що необхідні заказнику, а як результат і споживачу. Виробництво виконується на сучасному автоматизованому обладнанні кваліфікованим персоналом, що забезпечує ще й швидкість виробництва.

Аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» виконано за методичним підходом, який наведено в джерелі [21] на основі наших досліджень, розрахунків за даних фінансової та статистичної звітності підприємства. Основні показники фінансово-економічної діяльності підприємства наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка»*

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	252,7	174,5	-78,2	-30,9
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.				
- у діючих оптових цінах	16197,7	23222,5	7024,9	43,4
- у порівнянних оптових цінах	33533,9	23222,5	-10311,4	-30,7
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	64098,5	133080,5	68982,0	107,6
4. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	29035	40071	11036	38,0
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	23750	32041	8291	34,9
6. Загальновиробничі витрати	29099	39283	10184	35,0
7. Адміністративні витрати, тис. грн.	4078	4426	348	8,5
8. Витрати на збут, тис. грн.	671	1004	333	49,6
9. Валовий прибуток, тис. грн.	5285	8030	2745	51,9
10. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	28499	37471	8972	31,5
11. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	81,8	80,0	-1,8	-2,2

Продовження табл. 2.3.

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
12. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	13	2230	2217	170,5 р.
в тому числі:				
- від основної операційної діяльності	203	2933	2730	13,44 р.
- від іншої операційної діяльності	-181	-726	-545	3р.
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-9	23	32	3,5 р.
14. Податок на прибуток, тис. грн.	29	31	2	6,9
15. Чистий прибуток, тис. грн.	15	2631	2616	174,4 р.
16. Матеріальні витрати, тис. грн.	21112	31884	10772	51,0
17. Матеріаловіддача, грн.	1,3753	1,2568	-0,119	x
18. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,7271	0,7957	0,0686	x
19. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	46	40	-6	-13,0
20. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	72899,9	58056,4	-14843,5	-20,4
21. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	4703	2845	-1858	-39,5
22. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	102239,1	71125	-31114	-30,4
23. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	30507	31098,5	591,5	1,9
24. Фондовіддача, грн.	3,35	2,29	-1,06	x
25. Фондорентабельність, %	0,30	0,44	0,14	x
26. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	61450	62641,5	1191,5	1,9
27. Рентабельність продукції, %	22,3	25,1	2,8	x
28. Рентабельність виробництва, %	0,02	3,56	3,54	x
29. Коефіцієнт автономії	0,916	1,003	0,09	X
30. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	0,092	0,077	-0,02	X
31. Наявність власних оборотних коштів	23052	25972	2920	X
32. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,804	0,851	0,05	X
33. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,897	1,044	0,15	X
34. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	9,71	5,23	-4,48	X
35. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	5,60	4,53	-1,08	X
36. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,59	0,21	-0,38	X
37. Рентабельність виробництва, %	0,02	3,72	3,69	X
38. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,0004	0,0538	0,053	X

Продовження табл. 2.3.

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
39. Рентабельність власного капіталу, %	0,0004	0,0651	0,065	X
40. Рентабельність основного капіталу, %	0,0020	0,3593	0,357	X
41. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,0004	0,0633	0,063	X
42. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	0,0005	0,0746	0,074	X

** Розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності підприємства та методичним підходом [21]*

2.2. Аналіз заборгованості та фінансових результатів діяльності підприємства

Діяльність підприємства тісно пов'язана з накопиченням дебіторської та кредиторської заборгованості. Їх розмір впливає на фінансову стійкість та платоспроможність компанії.

У сучасних умовах дебіторська заборгованість є джерелом кредитування покупців для фінансування їхніх боргів. Дебіторська заборгованість є джерелом доходу для відповідних компаній. Ця обставина не тільки переглядає традиційне розуміння природи самої дебіторської заборгованості, але й зумовлює необхідність вжиття ефективних управлінських заходів для регулювання її обсягу.

Зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути через погіршення стосунків з клієнтами, а саме – через зменшення кількості покупців продукції. Збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності покупців. У процесі господарської діяльності частіше кредиторська заборгованість перевищує дебіторську. Отже, аналізуючи стан дебіторської та кредиторської заборгованості, необхідно вивчити причини виникнення кожного виду заборгованості, враховуючи особливості діяльності підприємства та різні ситуації на підприємстві.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125÷1155	13213	25 389	100	100	12176	x	92,15	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	11354	17 901	85,93	70,51	6 547	- 15,42	57,66	53,77
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **: – за виданим авансами	1130÷1145	1844	7357	13,96	28,98	5513	15,02	3 р.	45,28
– з бюджетом,	1130	1829	7307	13,84	28,78	5478	14,94	299,51	44,99
– в тому числі з податку на прибуток	1135	-	50	-	0,20	50	0,20	-	0,41
– з нарахов. доходів	1136	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1140	-	-	-	-	-	-	-	-
	1145	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	15	131	0,11	0,52	116	0,40	773,33	0,95

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.4 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного року збільшилась на 12176 тис. грн. або на 92,15 %, що є негативним показником для підприємства. На це вплинуло збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками на 5513 тис. грн. або майже в 3 р. та збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 6547 тис. грн. або на 57,66 %, інша поточна дебіторська заборгованість на кінець звітного року складає 131 тис грн. В структурі дебіторської заборгованості найбільшу питому вагу на початок звітного року займала дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги (85,93%), доля дебіторської заборгованості за розрахунками та іншої заборгованості склала

13,96 % та 0,11 % відповідно. На кінець звітнього року в структурі дебіторської заборгованості відбулися наступні зміни: збільшилась питома вага заборгованості за розрахунками на 15,02 процентних пунктів, зменшилась заборгованість за товари, роботи, послуги на 15,42 процентні пункти.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення здійснюється за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення*

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
Попередній рік	Всього, в тому числі:	11354	100	-	100	x	-
	– до 12 місяців	10126	89,18	-	-	-	-
	– від 12 до 18 місяців	40	0,35	-	-	-	-
	– від 18 до 36 місяців	1188	10,46	-	-	-	-
Звітний рік	Всього, в тому числі:	17901	100	-	-	6547	57,66
	– до 12 місяців	15663	87,50	-	-	5537	-1,69
	– від 12 до 18 місяців	983	5,49	-	-	943	5,14
	– від 18 до 36 місяців	1255	7,01	-	-	67	-3,45

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.5 видно, що в попередньому році 89,18 % дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги погашено в строк до 12 місяців, 0,35 % - в строк 12-18 місяців, 10,46% - в строк 18-36 місяців. В звітному році зменшується частина заборгованості, яка погашена в строк до 12 місяців до 87,5 %, відповідно збільшується заборгованість, яка буде погашена в строк 12-18 місяців до 5,49 % та в строк 18-36 місяців зменшується до 7,01 %. Інша поточна заборгованість як в попередньому, так і в звітному році відсутня. Це позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	2647	6145	100	100	3498	х	1,3 р.	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605,1615	1778	1188	67,17	19,33	-590	-47,84	-33,18	-16,87
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610,1620÷1645	572	3677	21,61	59,84	3105	38,23	5,4 р.	88,77
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	1620	337	562	12,73	9,15	225	-3,59	66,77	6,43
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	-	-	-	-	-	-	-	-
– зі страхування	1625	49	0	1,85	0,00	-49	-1,85	0,00	-1,40
– з оплати праці	1630	147	0	5,55	0,00	-147	-5,55	-100,00	34,83
– за одержаними авансами	1635	39	3115	1,47	50,69	3076	49,22	7887,18	87,94
– за розрахунками з учасниками	1640	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1645	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	297	1280	11,22	20,83	983	9,61	3,3р.	28,10

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.6 видно, що збільшення кредиторської заборгованості в звітному році порівняно з попереднім на 3498 тис. грн. або в 1,3 р. сталося за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за розрахунками на 3105 тис. грн. або в 5,4 р. та збільшення іншої заборгованості – на 983 тис. грн. або в 3,3 р.

В структурі кредиторської заборгованості на початок року найбільшу частку займала заборгованість за товари, роботи, послуги – 67,17 %, питома вага заборгованості за розрахунками – 21,61 %, іншої заборгованості складала 11,22 %,

На кінець року відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги до 19,33 %, збільшилась питома вага іншої заборгованості до 20,83 % відповідно, збільшилась питома вага заборгованості за розрахунками до 59,84 %.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства *

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	17901	1188	16713	
2. За розрахунками*:				
– з бюджетом,	50	562		512
– за виданими авансами			0	
– зі страхування		0		0
– з оплати праці		0		0
– за одержаними (отриманими) авансами		3115		3115
– за розрахунками з учасниками				0
– із внутрішніх розрахунків				0
3. Інші види заборгованості	131	1280		1149
Всього	18082	6145	11937	

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.7 видно, що на кінець звітного року сталося перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською на 11937 тис. грн.. за рахунок заборгованості за товари, роботи, послуги – на 16713 тис. грн.

Фінансові результати від звичайної діяльності підприємства виникають від таких видів його діяльності як основна операційна, інша операційна, фінансова та інша звичайна діяльність.

Таблиця 2.8 – Аналіз формування і динаміки фінансових результатів діяльності підприємства*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	203	1561,5	2933	131,5	2730	-14,3 р.
2. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-181	-1392,3	-726	-32,6	-545	13,6 р.
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	22	x	2207	x	2185	x
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від іншої діяльності	2240 – 2270	-9	-69,2	23	1,0	32	70,3
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	13	100	2230	100	2217	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

За даними табл. 2.8 можна зробити висновок, що в звітному році порівняно з попереднім зросла величина фінансового результату від реалізації продукції на 2730 тис. грн. внаслідок зростання значної частки чистого доходу та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Фінансовий результат від іншої операційної діяльності (збиток) показав, що під впливом зменшення інших операційних витрат зменшився з -181 тис. грн. попереднього року до -726 тис. грн. звітного року і став збитком. Дані фінансового результату до оподаткування показали, що у звітному році в порівнянні з попереднім зріс на 2217 тис. грн.

Аналіз фінансових результатів від основної операційної діяльності підприємства виконується за даними форми №2 „Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)” за допомогою аналітичної табл. 2.9.

Розрахунки табл. 2.9 свідчать про збільшення фінансового результату від операційної діяльності у звітному році порівняно з попереднім.

Таблиця 2.9 – Аналіз фінансового результату від основної операційної діяльності*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік, тис. грн.	2022 рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	29035	40071	11036	38,0
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	23750	32041	8291	34,9
2. Адміністративні витрати	2130	4078	4426	348	8,5
4. Витрати на збут	2150	1004	671	-333	-33,2
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050- -2130-2150	203	2933	2730	13,44 р.

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Основними факторами цього збільшення було:

- 1) чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зріс на 11036 тис. грн. або на 38 %;
- 2) собівартість реалізованої продукції у звітному році зросла на 8291 тис. грн. або на 34,9 %.

Ці два показники мають найбільшу частку в доходах та витратах, тому вони суттєво вплинули на фінансовий результат від операційної діяльності, який зріс на 2730 тис. грн..

Фінансовий результат від основної діяльності зріс у своєму значенні, разом з тим всі показники у звітному році зросли у порівнянні з попереднім .

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл.2.10.

З табл. 2.10 видно, що фінансовий результат від іншої операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім роком зменшився на 545 тис. грн. або в 3 рази. Це сталося за рахунок зменшення інших операційних доходів і витрат на 634 тис. грн. або в 3,8 раз .

В зв'язку з тим, що за досліджуваний період підприємство не здійснювало інвестиційної та іншої діяльності, її аналіз проводити недоцільно.

Таблиця 2.10 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності*

Показники	2021 рік				2022 рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Операційна оренда активів	101	49	52	-28,73	141	65	76	-10,47	24	46,15
2. Операційна курсова різниця	34	59	-25	13,81	17	28	-11	1,52	14	-56,00
3. Реалізація інших необоротних активів	1017	963	54	-29,83	145	131	14	-1,93	-40	27,91
4. Штрафи, пені, неустойки	-	94	-94	51,93	-	3	-3	0,41	91	-96,81
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Інші операційні доходи і витрати	13	181	-168	92,82	168	970	-802	110,47	-634	3,8 р.
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності	1165	1346	-181	100	471	1197	-726	100	-545	3 р.

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.11.

Таблиця 2.11 - Аналіз формування чистого прибутку*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн.	2290 (2295)	13	2230	2217	170,5 р.
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	2300	2	401	399	199,5 р.
3. Чистий прибуток, тис. грн.	2290(2295)± ±2300	15	2631	2616	174,4 р.

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.11 видно, що сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 2616 тис. грн. або в 174,4 р. На це вплинуло збільшення витрат з податку на прибуток швидшими темпами (199,5 р.%), ніж фінансового

результату від звичайної діяльності (170,5 р.) Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12 - Аналіз рентабельності виробництва*

Показники	Алгоритм розрахунку	2021 рік	2022 рік	Абс. відхил.
Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис .грн.	форма№2 р.2290 (2295)	13	2230	2217
Середня річна вартість основних засобів, тис .грн.	форма№1 р.1011*	30507	31098,5	591,5
Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	форма№1 р.1195*	25290,5	28908	3617,5
Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн.	р. 2 + р. 3	55797,5	60006,5	4209
Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,02	3,72	3,69

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

За даними табл. 2.12 можна зробити висновок, що рентабельність виробництва зросла в звітному році порівняно з попереднім на 3,69 % пункти, на це вплинуло зростання фінансового результату від звичайної діяльності на 2217 тис. грн. Проте позитивним для підприємства є збільшення загальної величини виробничих фондів на 4209 тис. грн., середньої річної вартості основних засобів на 591,5 тис. грн. та середньої річної вартості оборотних коштів на 3617,5 тис. грн.

$$1) (2230/(30507+25290,5))*100-(13/(30507+25290,5))*100 = 3,97 \%$$

Отже, за рахунок збільшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування на 2217 тис. грн. рівень рентабельності зріс на 3,97 % пунктів.

$$2) (2230/(31098,5 + 28908))*100-(2230/(31098,5+25290,5))*100 = - 0,04 \%$$

З розрахунків видно, що збільшення вартості основних засобів на 591,5 тис. грн. зменшило рентабельність виробництва на 0,04 % пунктів.

$$3) (2230/(31098,5 + 28908))*100-(2230/(31098,5 + 25290,5))*100 = -0,24 \%$$

Розрахунки показали, що збільшення середньої річної вартості оборотних коштів

на 3617,5 тис. грн. викликало зменшення рентабельності на 0,24 процентних пункти. Загальний вплив факторів становить 3,69 процентних пункти.

$$3,97 - 0,04 - 0,24 = 3,69$$

2.3. Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства є:

- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз динаміки валюти балансу передбачає встановлення зміни валюти балансу на кінець року з валютою балансу на початок року (табл. 2.13). Коли валюта балансу збільшується – це оцінюється позитивно, зменшується – негативно. Збільшення валюти балансу свідчить про зростання виробничих можливостей (але при цьому слід враховувати інфляцію), а зменшення валюти балансу означає спад у господарській діяльності. Аналіз динаміки валюти балансу здійснюють за допомогою аналітичної табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз динаміки валюти балансу *

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис. грн.:			
- попереднього року	30430	31335	3,0
- звітнього року	31335	36662	17,00

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Дані табл. 2.13 свідчать, що валюта балансу на кінець попереднього року збільшилась на 3 %, до того ж на кінець звітнього року відбулося збільшення на 17 %, що позитивно характеризує динаміку діяльності підприємства та свідчить про розширення підприємством господарської діяльності.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюється за даними форми №1 „Баланс(Звіт про фінансовий стан)” за допомогою табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства*

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	31335	36662	5327	17,00
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	5636	4545	-1091	-19,36
– в % до активів		17,99	12,40	-5,6	x
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	25699	32117	6418	24,97
– в % до активів		82,01	87,60	5,6	x
2.1. Запаси, тис. грн.	1100, 1110	10865	4293	-6572	-60,49
– в % до активів		34,67	11,71	-23,0	x
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	13198	25389	12191	92,37
– в % до активів		42,12	69,25	27,1	x
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	1570	1315	-255	-16,24
– в % до активів		5,01	3,59	-1,42	x
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	66	1120	1054	15,9 р.
– в % до активів		0,21	3,05	2,8	x
– у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	x	x	x	-
– в % до активів		-	-	-	x
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	-	-	-	-

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Дані табл. 2.14 показують наступні висновки: активи в звітному році порівняно з попереднім збільшились на 5327 тис. грн. або на 17 %, на це вплинуло збільшення коштів в розрахунках на 12191 тис. грн. або 92,37 % та збільшення оборотних активів – на 6418 тис. грн. або 24,97 %, збільшення величини інших оборотних активів на 1054 тис. грн. або в 15,96 р. В попередньому році найбільшу питому вагу в структурі активів складала оборотні активи 82,01 %, питома вага необоротних активів складала 17,99 %. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства – збільшилась питома вага оборотних активів на 5,59 процентних пункти, відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на цю ж саму величину.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів*

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195								100
– запаси	1100	25699	32117	100	100	6418	x	24,97	-102,4
– дебіторська заборгованість	1120 ÷ 1155	13198	25389	51,36	79,05	12191	27,70	92,37	190,0
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	1570	1315	6,11	4,09	-255	-2,01	-16,24	-4,0
– інші оборотні активи	1170, 1190	66	1120	0,26	3,49	1054	3,23	15,96 р.	16,4

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.15 видно, що оборотні активи на кінець звітного року збільшилися на 6418 тис. грн. або на 24,97 %. На це вплинуло збільшення дебіторської заборгованості на 12191 тис. грн. або на 92,37 %, що не дуже позитивно характеризує діяльність підприємства. Відбулось зменшення запасів на 6572 тис. грн. або 60,49 %, грошових коштів на 16,24 % та відбулось збільшення інших оборотних активів в 15,96 раз. В структурі оборотних активів найбільшу питому вагу на початок звітного року займали дебіторська заборгованість (51,36 %) та запаси (42,28 %) та грошові кошти 6,11 %, інші оборотні активи займали 0,26 %. На кінець звітного року в структурі оборотних активів відбулися негативні зміни: збільшилась питома вага дебіторської заборгованості до 79,05 %, знизилась питома вага запасів до 13,37 %, збільшилися інші оборотні активи до 3,49 % та зменшилась питома вага грошових коштів до 4,09 %.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на

підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу підприємства*

Показники	2021 рік		2022 рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за структ урою
1. Сфера виробництва в тому числі:	7370,5	27,81	5409	15,51	-1961,5	-26,61	-12,30
– виробничі запаси*	6934,5	26,17	4964,5	14,23	-1970	-28,41	-11,93
– незавершене виробництво*	436	1,65	444,5	1,27	8,5	1,95	-0,37
– витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-
2. Сфера обігу в тому числі:	19131	72,19	29467	84,49	10336	54,03	12,30
– готова продукція*	3547	13,38	1795	5,15	-1752	-49,39	-8,24
– грошові кошти	1570	5,92	1315	3,77	-255	-16,24	-2,15
– дебіторська заборгованість	13198	49,80	25389	72,80	12191	92,37	23,00
– товари*	766	2,89	375	1,08	-391	-51,04	-1,82
– інші**	50	0,19	593	1,70	543	10,86 р.	1,51
Всього оборотний капітал	26501,5	100,00	34876	100	8374,5	31,60	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.16 видно, що на кінець звітного року оборотний капітал підприємства збільшився на 8374,5 тис. грн. або на 31,6 %. На це вплинуло збільшення частини оборотного капіталу, зайнятого у сфері обігу на 10336 тис. грн. або 54,03 %, в т.ч. збільшення дебіторської заборгованості порівняно з попереднім роком на 12191 тис. грн. або 92,37 %, що є негативною характеристикою діяльності підприємства, відбулось зменшення готової продукції на 255 тис. грн. або 16,24 %, однак відбулось зменшення частини оборотного капіталу, розміщеного у виробничій сфері на 1961,5 тис. грн. або 26,61 %, в тому числі зменшення запасів на 1970 тис. грн. або 28,41 %, збільшилась вартість незавершеного виробництва на 8,5 тис. грн. або 1,95 %. Також відбулося збільшення інших оборотних активів на 543 тис.грн. або в 10,86 р. та зменшення грошових коштів на 255 тис. грн. На початок звітного року найбільшу питому вагу в структурі оборотного капіталу займала дебіторська заборгованість (49,8 %), запаси займали 26,17 %, готова продукція 13,38 %, незавершене виробництво 1,65 %, інші оборотні активи 0,19 % та грошові кошти 5, 92 %. На кінець звітного року відбулися такі зміни:

збільшилась частка дебіторської заборгованості до 72,8 %, зменшилась частка незавершеного виробництва до 1,27 %, грошових коштів до 3,77 % та зменшилась частка запасів до 14,23 %, зменшення частки готової продукції до 3,77%, та збільшення інших оборотних активів до 1,7 %.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.17.

Таблиця 2.17 - Аналіз використання оборотних коштів*

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	29035	40 071	11036,00	38,01
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	р. 1195	25290,5	28908	3617,50	14,30
2.1. Запаси*		11709,5	7579	-4130,50	-35,27
2.2. Кошти в розрахунках*	р.1125÷1155	12308	19294	6985,50	56,76
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	1223	1442,5	219,50	17,95
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	50	593	543,00	10,86 р.
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	х	х
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	80,65	111,31	30,66	38,01
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	70,25	80,30	10,05	14,30
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	1778,00	1188,00	-590,00	-33,18
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	1,15	1,39	0,24	20,74
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,87	0,72	-0,15	-17,18
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	313,57	259,71	-53,86	-17,18
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	145,18	68,09	-77,09	-53,10
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	152,60	173,33	20,73	13,58
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	15,16	12,96	-2,20	-14,54
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	0,62	5,33	4,71	7,6 р.
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	х	-541,23	х	х

Продовження табл. 2.17.

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	x	646,77	x	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Розрахунки, наведені в табл. 2.17, свідчать що ефективність використання оборотних коштів підприємства дещо покращилась, про що свідчить зменшення тривалості одного обороту на 53,86 дні, за рахунок зменшення коефіцієнта завантаженості на 0,15 і збільшення коефіцієнта оборотності на 0,24. Також позитивним слід відзначити зменшення часу перебування оборотних коштів у розрахунках – на 20,73 дні, проте відбулось зменшення перебування оборотних коштів запасах – на 77,09 дні, в грошових коштах – на 2,2 дні; в інших оборотних коштах значення збільшилось на 4,71. За даними розрахунками зменшення тривалості обороту на 53,86 днів дозволяє зекономити грошові кошти у 541,23 тис. грн. Якщо б оборотні кошти використовувались на рівні 2021 року, то кредиторська заборгованість становила б 646,77 тис. грн.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” за допомогою табл. 2.18.

Таблиця 2.18 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	31335	36 662	5327	17,0
1. Власний капітал, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495	28688 91,6	30 517 83,2	1829 -8,3	6,4 x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	23052 80,4	25972 85,1	2920 4,8	12,7 x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1595	-	-	-	-

Продовження табл. 2.18.

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1500÷1515	-	-	-	-
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1520, 1525	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн – в % до усіх джерел	1695	2647	6 145	3498	1,3 р.
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600, 1610	-	-	-	-
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600	-	-	-	-
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн. – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	2350	4865	2515	В 1 р.
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1660	-	-	-	-
3.4. Інші поточні зобов'язання – в % до усіх джерел	1665,1690	297	1280	983	3,3 р.
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис. грн. – в % до усіх джерел	1700	-	-	-	-
		-	-	-	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Аналіз даних табл. 2.18 показує, що збільшення валюти балансу на кінець року на 5327 тис. грн. сталося за рахунок збільшення власного капіталу на 1829 тис. грн. або на 6,38 %, та збільшення поточних зобов'язань підприємства на 3498 тис. грн. або в 1,3 р., що позитивно характеризує діяльність підприємства. Також позитивним є збільшення власного капіталу на 1829 тис. грн. або 6,38 %.

У складі пасиву (джерел формування капіталу) на початок попереднього року найбільшу і досить високу питому вагу займає власний капітал підприємства (91,55 % на початок року та 83,24 % на кінець року). Зменшення питомої ваги власного капіталу на 8,31 % слід охарактеризувати як негативне явище, тому що воно сталося за рахунок зменшення питомої ваги власних оборотних коштів на 2920 тис. грн. або 2,72 %, що свідчить про збільшення залежності підприємства від

позикових коштів. Питома вага зобов'язань на кінець попереднього року становила 8,45 %, а на кінець звітного року зросли до 16,76 %, що також негативно характеризує діяльність підприємства .

Таблиця 2.19 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства*

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	28688	30 517	1829	6,38
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	13738	13738	0	0
– в % до власного капіталу		47,89	45,02	-2,87	x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	4151	4151	0	x
– в % до власного капіталу		14,47	13,60	-0,87	x
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	529	529	0	0
– в % до власного капіталу		1,84	1,73	-0,11	x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	422	422	0	0
– в % до власного капіталу		1,47	1,38	-0,09	x
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	9848	11 677	1829	18,57
– в % до власного капіталу		34,33	38,26	3,94	x
6. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
7. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

З табл. 2.19 видно, що власний капітал підприємства на кінець звітного року порівняно з попереднім збільшився на 1829 тис. грн. або на 6,38 %. Це відбулось за рахунок збільшення сталості значення пайового капіталу , збільшення нерозподіленого прибутку на 1829 тис. грн. В структурі власного капіталу на початок попереднього року найбільшу питому вагу займав пайовий капітал 47,89 %, капітал в дооцінках - 14,47 %, додатковий капітал – 1,84 %, резервний – 1,47 %. На кінець року відбулись такі зміни – зменшилась питома вага пайового капіталу до 45,02%, відбулось зростання частки нерозподіленого прибутку до 38,26 % , зменшення додаткового та резервного капіталу до 1,73 та 1,38 % відповідно, зменшилась питома вага капіталу у дооцінках до 13,6 %.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про

фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства*

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Абсол.ві дхилен.
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	11	1829	1818
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн. *, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	30882,5	33998,5	3116
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	5592	5090,5	-501,5
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	25290,5	28908	3617,5
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	22796,5	24512	1715,5
3. Рентабельність капіталу, %		0,0004	0,0538	0,053
4. Рентабельність основного капіталу, %		0,0020	0,3593	0,357
5. Рентабельність оборотного капіталу, %		0,0004	0,0633	0,063
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %		0,0005	0,0746	0,074

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Аналіз фінансової стійкості підприємства за абсолютними показниками здійснюється за даними форми №1 „Баланс(Звіт про фінансовий стан)” за допомогою табл. 2.21.

Таблиця 2.21 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за абсолютними показниками*

Показники	Сума, тис. грн.		
	на початок попереднього року	на кінець попереднього року	на кінець звітнього року
1. Власний капітал (1495)	28089	28688	30 517
2. Необоротні активи (1095)	5548	5636	4 545
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	22541	23052	25972
4. Короткострокові кредити банків (1600)	0	0	0
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	22541	23052	25972
6. Запаси (1100)	12554	10865	4 293
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд 6)	9987	12187	21679
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	9987	12187	21679
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	1906	1778	1188

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

Дані табл. 2.21 показують, що тип фінансової ситуації на підприємств ТОВ «Чорноморська іграшка» нормальна. Усі показники значно збільшились, що призвело до суттєвого зросту забезпеченості власних оборотних коштів та загальної величини джерел формування запасів. Про нормальний стан також вказує значне збільшення джерел, які повинні послабляти фінансову напругу та стабілізувати фінансовий стан підприємства.

Для аналізу ступеню покриття запасів джерелами фінансування використовується система відносних показників.

Аналіз фінансовій стабільності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми №1 „Баланс(Звіт про фінансовий стан)” за допомогою табл. 2.22.

Таблиця 2.22 – Аналіз фінансової стабільності підприємства за відносними показниками*

Показники	На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,9231	0,9155	1,0029	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	0,0833	0,0923	0,077	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	22541	23052	25972	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,8025	0,8035	0,851	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (K_3)	0,9059	0,8970	1,044	0,1

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

За розрахунками табл. 2.10 можна зробити висновок, що значення коефіцієнта автономії впродовж двох років є вищим від норми, що свідчить про незалежність від зовнішніх кредиторів.

На початок 2021 року підприємство залучало на кожну гривню власного капіталу 8 коп., кінець – 9 коп. коштів, а на кінець 2022 року – 8 коп., що свідчить про незалежність від зовнішніх фінансових джерел, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Розрахункове значення наявності власних оборотних коштів на початок звітнього року збільшується порівняно з попереднім, що позитивно характеризує діяльність підприємства. Розрахункове значення коефіцієнта маневреності за досліджуваний період знаходиться не в межах норми. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами є значно вищим від норми, що свідчить про стійку фінансову ситуацію на підприємстві.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)” або за даними табл. 2.23 за допомогою табл. 2.23.

Таблиця 2.23 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками*

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	
а	б	в	1	2	3	3-2
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{1195+1200}{1695}$	= 2,0	10,63	9,71	5,23	-4,48
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$\frac{1195+1200-1100-1110}{1695}$	1,0	5,27	5,60	4,53	-1,08
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160+1165}{1695}$	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,37	0,59	0,21	-0,38

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

За даними табл. 2.23 можна зробити висновок, що значення коефіцієнта швидкої ліквідності в попередньому та в звітньому році є вищим від нормативного значення, проте зниження даного показника в звітньому році свідчить про погіршення платоспроможності підприємства.

Впродовж двох років значення коефіцієнта абсолютної ліквідності збільшувалися в межах рівня, наближеного до норми, проте на кінець звітнього року

знизилося нижче норми, що свідчить про погіршення підприємством грошової платоспроможності. Слід відзначити, що на кінець звітнього року, ситуація погіршилась.

Аналіз грошових потоків підприємства здійснюють за допомогою даних форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» за допомогою табл. 2.30.

Таблиця 2.24 – Аналіз динаміки грошових потоків підприємства*

Показники	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
1. Залишок коштів на початок року (3405)	876	x	1 570	x	694	79,22
2. Чистий рух грошових коштів від усіх видів діяльності (р. 3400), в тому числі:	694	100	-255	100	-949	-1,4 р.
2.1. Від операційної діяльності (3195)	2098	3,02	490	-1,92	-1608	-4,94
2.2. Від фінансової діяльності (3295)	-535	-0,77	-745	2,92	-210	3,69
2.3. Від інвестиційної діяльності (3395)	-869	-1,25	0	0,00	869	1,25
3. Залишок коштів на кінець року (1-2)	182	x	1825	x	1643	100

* Розраховано на підставі фінансової звітності підприємства та методичним підходом [21]

За даними табл. 2.24 можна зробити висновок, що залишок коштів на початок року в звітному році збільшився на 694 тис. грн., що стосується чистого руху грошових коштів, то він зменшився в звітному році порівняно з попереднім, на що негативно вплинуло зменшення коштів від операційної діяльності на 1608 тис. грн. Що стосується залишку коштів на кінець року, то в звітному році ця сума збільшилась на 1643 тис. грн., що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Висновки до другого розділу

В даному розділі був проведений фінансовий аналіз показників діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» за два роки з поглибленим аналізом складу, структури, динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства та показників її якісного стану. За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок про покращення діяльності підприємства у звітному році порівняно з попереднім роком.

На ТОВ «Чорноморська іграшка» був проведений аналіз кредиторської заборгованості. Визначені етапи проведення аналізу кредиторської заборгованості: аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості; порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства; аналіз якісного стану кредиторської заборгованості, який здійснюється за допомогою розрахунку системи відносних показників (коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, період погашення кредиторської заборгованості, тощо). Джерелами інформації для аналізу заборгованості є другий та третій розділи балансу підприємства, дані первинного та аналітичного обліку. Для цілей компанії в Додатку I наведено основні етапи аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками. Для потреб підприємства в додатку I узагальнено основні етапи аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Як показало дослідження на підприємстві в звітному році порівняно з попереднім збільшився чистий дохід від реалізації продукції на 11036 тис. грн. або 38,01 %, що свідчить про збільшення обсягів реалізації на підприємстві.

Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 8306 тис. грн. або 28,81 %. Це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізації продукції на 8291 тис. грн. або 34,91%, витрати на збут зменшились на 333 тис. грн. або на 33,17 %. Проте за рахунок цього відбулося збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 0,07 коп.

Фінансовий результат до оподаткування в звітному році збільшився на 2217 тис. грн. На це вплинуло збільшення фінансового результату від основної операційної діяльності на 2730 тис. грн. та зменшення прибутку від іншої операційної діяльності на 545 тис. грн. та росту прибутку від іншої фінансової діяльності на 32 тис. грн. Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 2616 тис. грн. або в 174р. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 2 тис. грн. або 6,9 %. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Погіршилась ефективність використання оборотних коштів підприємством, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 10,05 днів, а також

збільшення коефіцієнту оборотності в звітному році порівняно з попереднім на 0,24.

Значне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською матиме негативний вплив на фінансовий стан компанії. У той же час, компанія повинна погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості. На думку аналітиків, якщо кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, то підприємство раціонально використовує свої ресурси, тобто тимчасово залучає в обіг більше коштів, ніж вилучає з нього. Бухгалтери вважають, що підприємство має погашати кредиторську заборгованість незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Аналіз показників фінансової стійкості показав, що

- збільшення значення показника автономії на 0,09 у звітному році свідчить про покращення стабільності та стійкості підприємства;

- зменшення на 0,02 коефіцієнта співвідношення позикового та власного капіталу свідчить про збільшення залежності компанії від зовнішніх джерел фінансування;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 0,05, що свідчить про збільшення власного оборотного капіталу, що є позитивним показником діяльності компанії;

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами збільшився на 0,15, що свідчить про збільшення коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами.

3. МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

3.1. Організація обліку на підприємстві і документальне оформлення операцій з постачання

Відповідно до статті 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996, відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві несе власник. Власник несе відповідальність за:

- організацію бухгалтерського обліку
- забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах
- зберігання і обробку документів і реєстрів бухгалтерського обліку протягом встановленого терміну, але не менше трьох років.

Всі бухгалтерські операції, включаючи визначення фінансового результату компанії, здійснюються бухгалтерією, структура якої показана на рисунку 3.1.

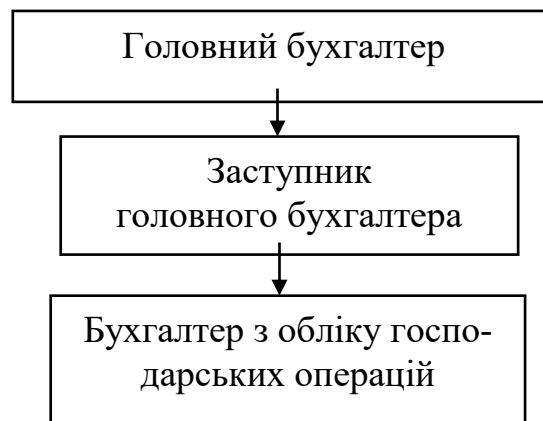

Рис. 3.1 - Структура бухгалтерії

Бухгалтерський облік охоплює всю господарсько-фінансову діяльність компанії. Він забезпечує контроль за виробництвом і розподілом матеріальних благ, кругообігом і збереженням активів підприємства. Основним завданням бухгалтерського обліку на підприємстві є отримання точної та достовірної інформації про господарські процеси як для діяльності підприємства, так і для використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними і фізичними особами.

Функції працівників бухгалтерії:

- облік, аналіз і контроль необоротних активів, оборотних активів, власного капіталу, довгострокових і поточних зобов'язань, доходів і результатів діяльності;
- забезпечення наявності та своєчасної обробки первинної документації;
- забезпечення повного відображення всіх витрат і доходів компанії, постійне порівняння доходів з витратами та оцінка загального фінансового результату діяльності компанії;
- робота з нестачами та відшкодування збитків від нестач, крадіжок та псування активів компанії.

Система бухгалтерського обліку складається з:

- ведення бухгалтерського обліку та складання балансу
- калькулювання
- збір статистичних даних;
- складання планів.

Бухгалтерський облік ТОВ «Чорноморська іграшка» автоматизований, використовується програмний продукт «1С Бухгалтерія». Автоматизований облік дозволяє повністю виключити помилки (перенесення даних з однієї книги в іншу), оскільки в автоматизованому обліку ведеться тільки одна книга, всі інші створюються автоматично і відсутній ризик помилок при перенесенні даних між книгами.

Облікова політика ТОВ «Чорноморська іграшка» сформована відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року та вимог Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Основними принципами облікової політики ТОВ «Чорноморська іграшка» є наступні:

1. форма організації бухгалтерського обліку - автоматизована.
2. облік основних засобів ведеться відповідно до П(С)БО 7. Амортизація основних засобів нараховується прямолінійним методом.

3. короткострокова дебіторська заборгованість обліковується відповідно до П(С)БО 10. Резерв сумнівних боргів не створюється.

4. запаси обліковуються відповідно до П(С)БО 9. Запаси оцінюються за методом ФІФО при вибутті.

5. податковий облік підприємства ведеться відповідно до чинного законодавства та Податкового кодексу України.

6. у своїй обліковій політиці ТОВ «Чорноморська іграшка» прийняло власний план рахунків, який передбачає використання рахунків 1-го, 2-го та 3-го рівнів.

У бухгалтерському обліку компанія використовує всі класи плану рахунків, крім 8-го. Рахунки відображають весь виробничий процес підприємства і дозволяють відстежувати зміни у виробництві. Повна собівартість використовується для визначення собівартості продукту. Таким чином контролюється продуктивність і прибутковість всього підприємства.

До основних елементів облікової політики ТОВ «Чорноморська іграшка» щодо відображення в обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками можна віднести елементи наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Облікова політика підприємства в розрізі ведення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками [51]

Основні елементи облікової політики	Характеристика
1. Порядок проведення організації бухгалтерського обліку	Зазначається ведення обліку через структурний підрозділ підприємства або консалтинговою службою
2. Порядок проведення внутрішнього контролю за розрахунками з постачальниками та підрядниками	Організація контролю проводиться через відділ внутрішнього контролю або не проводиться взагалі
3. Порядок проведення інвентаризації розрахунків з постачальниками та підрядниками	Описується за допомогою яких елементів контролю її проводять: акти звірок, акти взаємозаліків і т.і.
4. Бланки первинного обліку	Надаються первинні документи форми яких розробляються та затверджуються підприємством самостійно для проведення внутрішнього контролю
5. Інформація в звітності підприємства щодо заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками	Зазначається форми звітності підприємства за якими відображається інформація за залишками заборгованості

Процес постачання у ТОВ «Чорноморська іграшка» можна віднести за ознаками до лінійного бізнес- процесу на малих підприємствах, тому що підприємство має незначні обсяги діяльності, а у такому випадку наявність лише відділу постачання задовольняє потреби в управлінні рухом товарно-матеріальних цінностей від постачальників (рис. 3.2).

Рис. 3.2 - Лінійний бізнес-процес постачання на малих підприємствах

Відповідно менеджер із постачання надає інформацію як керівництву підприємства, так і бухгалтерській службі для здійснення ними своїх функцій контролю за діяльністю відділу постачання.

Основними джерелами інформації для обліку та контролю розрахункових відносин за товарними операціями є первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками здійснюються на підставі документів постачальників: рахунків-фактур, товарно-транспортних накладних, актів приймання-передачі робіт і послуг, податкових накладних, товарно-транспортних накладних при здійсненні торговельних операцій (рис. 3.3).

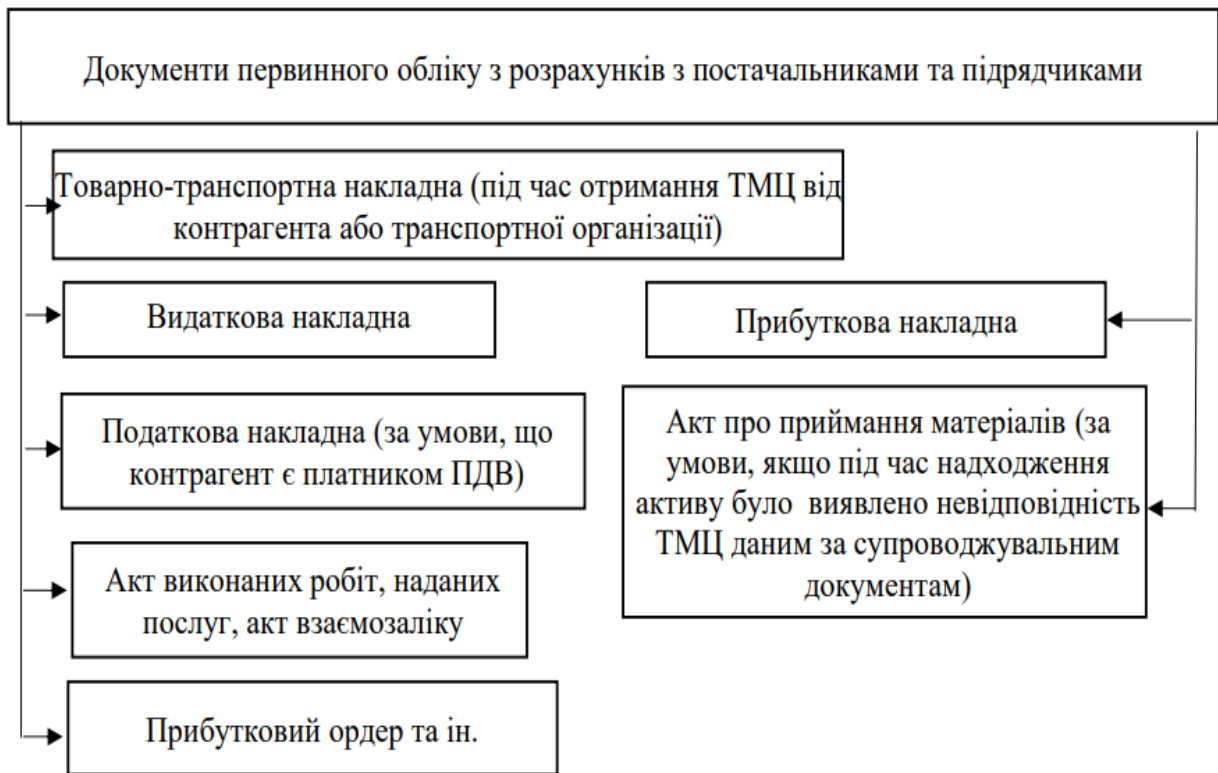

Рис. 3.3 - Документи первинного обліку з розрахунків з постачальниками та підрядчиками [25]

Розрахункові документи, подані постачальником, повинні бути акцептовані покупцем на суму отриманих товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Облік імпортованих товарів та їх переміщення здійснюється на підставі документів іноземного постачальника, транспортно-експедиторських компаній на вантажно-розвантажувальні та транспортні послуги, документів на послуги зі зберігання, платіжних документів на сплату мита, зборів і податків.

При отриманні запасів, на які не надійшли платіжні документи постачальника, необхідно перевірити, чи не числиться цей запас неоплаченим, якщо він перебуває в дорозі або не покинув склад постачальника.

Документи, які використовуються для перерахування коштів постачальникам, залежать від виду платежу: платіжне доручення, акредитив, прямий дебет, прибутковий касовий ордер та інші платіжні документи.

Первинні документи, що використовуються у зовнішньоторговельних операціях, можна поділити на такі групи

- технічна документація (технічні паспорти на машини та обладнання, інструкції з монтажу тощо)
- товаросупровідна документація (сертифікат якості, відвантажувальна специфікація, пакувальний лист, коносамент тощо)
- транспортно-експедиторська та страхова документація (залізнична накладна та її копії, дублікат міжнародної накладної, квитанція внутрішньої накладної, багажна квитанція, товарно-транспортні накладні автомобільного, річкового та авіаційного транспорту тощо, страховий поліс або сертифікат тощо)
- складська документація (портовий приймальний документ на експортні товари, загальний акт розвантаження пароплава з імпортними товарами в порту прибуття, документ про надходження вантажу на зберігання в іноземному порту тощо);
- розрахункова документація (рахунок-фактура, специфікація (якщо товар складається з різних частин і кожна частина має ціну), інвойс тощо);
- банківська документація (заява на валютний переказ, акредитивне доручення, заява про розподіл експортної виручки, виписки з поточних рахунків та валютних операцій тощо);
- митна документація (митна декларація на вантаж, сертифікат походження тощо);
- претензійно-арбітражна документація (претензійний лист, заява до суду або арбітражу, рішення суду або арбітражу про задоволення або відмову в задоволенні позову тощо);
- документи, що стосуються нестачі та пошкодження товару (акт про нестачу, акт про поломку тощо).
- договір та копія договору (якщо договір з іноземним контрагентом укладений іноземною мовою, до нього обов'язково додається нотаріально завірений переклад).

Товарно-матеріальні цінності можуть бути доставлені покупцем, сторонньою організацією (транспортною компанією) або, на прохання покупця, постачальник може доставити придбані активи самостійно (за додаткову плату). Відповідно до розділу I Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, товарно-транспортна накладна є єдиним для всіх учасників транспортного процесу документом, призначеним для інвентаризації в дорозі, обліку в дорозі, розрахунків за перевезення вантажів та обліку виконаних робіт, і є одним із документів, які можуть бути використані для списання товарно-матеріальних цінностей, бухгалтерського, складського, оперативного та діловодного обліку [32]. При складанні товарно-транспортної накладної обов'язково заповнюються реквізити, як показано на рисунку 3.4.

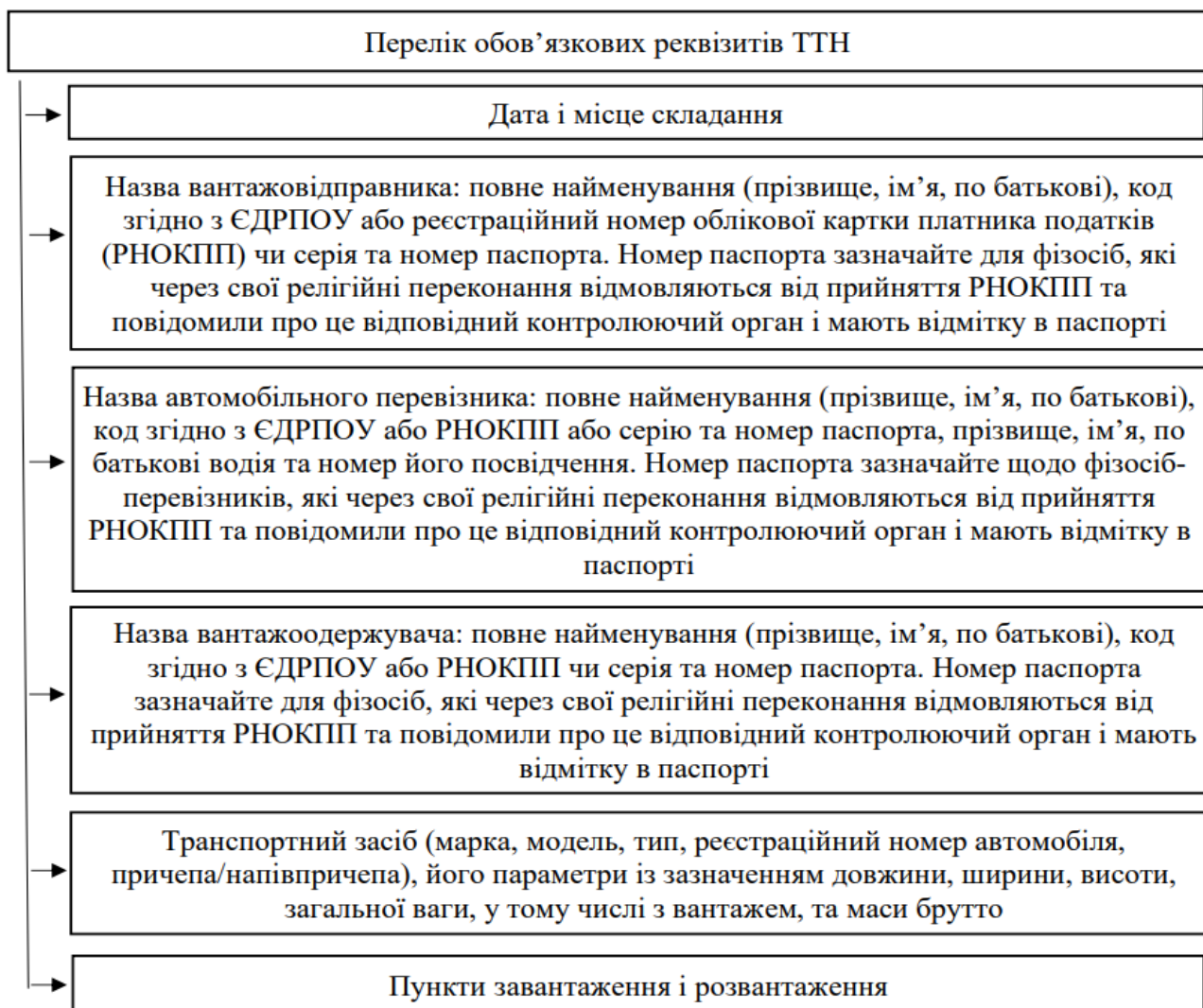

Рис.3.4 – Реквізити ТТН

Основним документом, що підтверджує розрахунки з постачальниками та підрядниками, є видаткова накладна (форма М-11). Для підтвердження виконання своїх зобов'язань за договором контрагенти можуть скласти акт виконаних робіт/послуг, який засвідчує завершення виконаних робіт/послуг або окремих видів робіт/послуг із зазначенням їх вартості та строків виконання.

Якщо постачальник є платником ПДВ, він зобов'язаний скласти та зареєструвати податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН). Це пов'язано з тим, що незареєстрована податкова накладна не дає права покупцеві зареєструвати право на податковий кредит у своєму обліку.

Податкова накладна - це електронний документ, який використовується платниками ПДВ для відображення податкових зобов'язань та податкового кредиту. Порядок заповнення податкової накладної регулюється Наказом Міністерства фінансів України, до якого постійно вносяться зміни. Для реєстрації податкової накладну в ЄРПН, бухгалтер здійснює наступну процедуру реєстрації

- заповнює податкову накладну в електронному вигляді;
- накладає електронний підпис та електронну печатку головного бухгалтера;
- відправляє її до ДПС через СЕА;
- податкова накладна перевіряється та контролюється;
- коли податкова накладна оформлена правильно, компанія отримує електронну квитанцію про її включення до ЄРПН. Ця квитанція має бути отримана підприємством протягом одного робочого дня. Однак, якщо за певних обставин податкова накладна не буде зареєстрована, покупець та постачальник отримають електронну квитанцію про це.

3.2. Бухгалтерський облік та контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Кредиторські зобов'язання перед постачальником (підрядником) виникають у разі укладення договору на умовах відстрочки платежу (товарного або комерційного кредиту). Згідно з укладеним Договором, постачальник має передати майно покупцю та може вимагати від нього здійснення його обов'язку щодо виконання

зобов'язань у вигляді сплати (або компенсації у іншій формі) за отримане майно (рис. 3.5.).

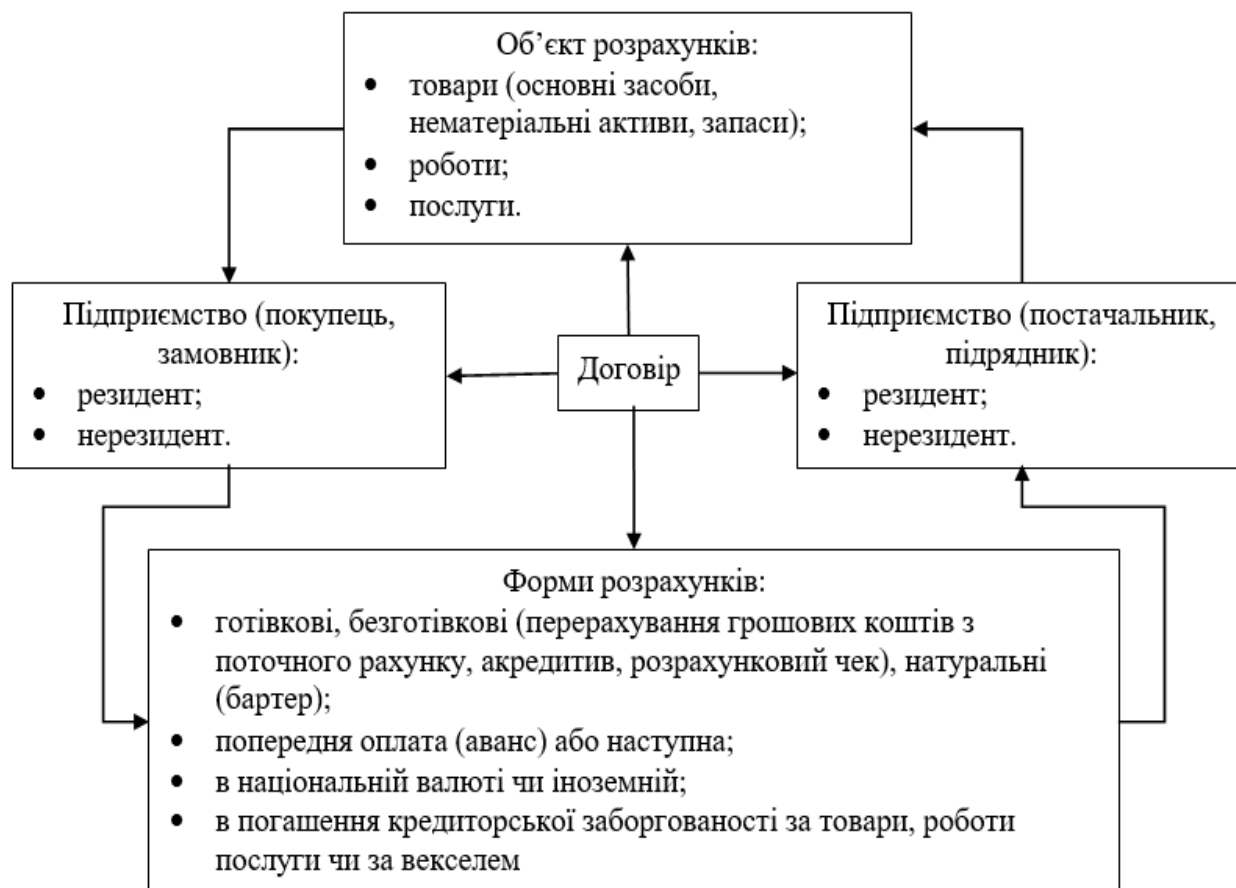

Рис. 3.5 – Складові розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка»

На сьогоднішній день, законодавство України дозволяє суб'єктам господарювання самостійно обирати форми розрахунків і закріплювати їх в підписаних угодах.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками повинен забезпечувати необхідні дані про: акцептовані та інші розрахункові документи, строк оплати яких не настав; розрахункові документи постачальників за неоплачені поставки, не оплачені в строк; видані векселі, строк оплати яких не настав; прострочені векселі; отримані товарні кредити.

Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником і підрядником за кожним платіжним документом (рахунком-фактурою). Аналітичний облік розрахунків ведеться в розрізі постачальників та номерів договорів. У будь-якому

випадку повинен бути забезпечений чіткий контроль за своєчасністю розрахунків за кожною поставкою. Аналітичний облік ведеться за місцями зберігання та за партіями (товарами) обліку з урахуванням таких ознак: вид товару, збереженість партії при транспортуванні, вантажно-розвантажувальних роботах, зберіганні товару.

Загальна схема організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка» наведено на рис. 3.6

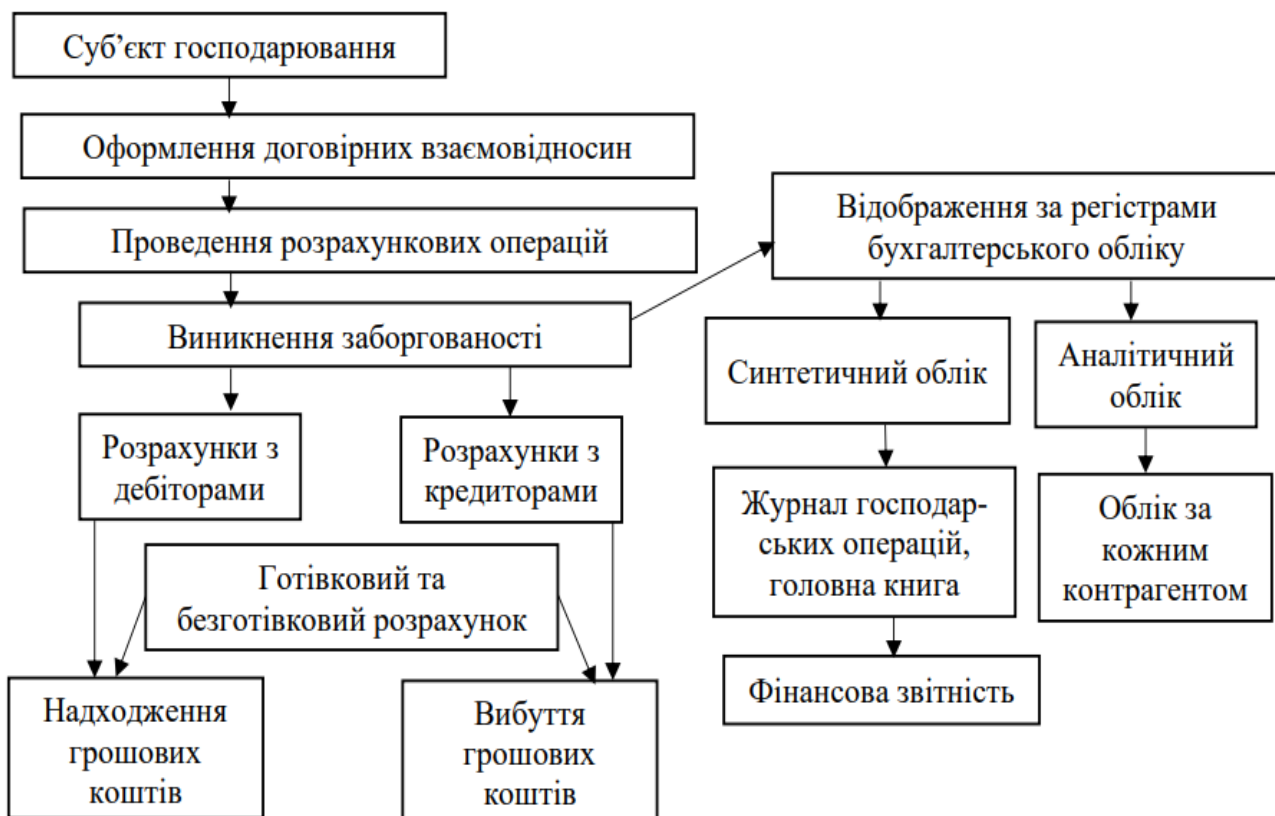

Рис. 3.6 - Організації синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Розрахунки з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка» обліковуються на рахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками».

На цьому рахунку ведеться облік розрахунків між підприємствами та організаціями за продукцію, товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги, за поставку та переробку матеріальних цінностей, за які отримано розра-

хункові документи, а також за невраховані поставки. Усі операції, пов'язані з розрахунками за придбані матеріальні цінності, прийняті роботи та надані послуги, відображаються на рахунку 63 незалежно від того, коли рахунок оплачено.

Рахунок 63 дебетується на суму оплати рахунків-фактур у кореспонденції з кредитом рахунків грошових коштів. У разі погашення заборгованості перед постачальниками шляхом взаємозаліку або оплати в натуральній формі (обмін товарами) в бухгалтерському обліку покупця робиться запис за дебетом рахунка 63 і кредитом рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». За кредитом рахунку 63 відображається вартість фактично отриманих запасів, виконаних робіт, наданих послуг у кореспонденції з дебетом рахунків обліку запасів або відповідних витрат.

Сума податку на додану вартість за виконані роботи, надані послуги та придбані запаси відображається за дебетом субрахунку «Податок на додану вартість» рахунку 641 «Розрахунки з бюджетом» і кредитом рахунку 63. У разі здійснення передоплати сума податку на додану вартість відображається за дебетом рахунка 68 і кредитом рахунка 6441 «Податковий кредит». Вартість отриманих матеріальних цінностей, виконаних робіт, наданих послуг відображається на рахунках обліку запасів або витрат за вирахуванням суми податку на додану вартість, зазначеної в документах постачальника. Однак, якщо матеріальні активи постачаються особами, які не є платниками ПДВ, то сума ПДВ відображається у складі ціни придбання таких активів, що обліковуються.

За дебетом рахунку 63 обліковують сплачені суми для погашення заборгованості постачальникам і підрядникам, а також внесення підприємством попередньої оплати або погашення кредиторської заборгованості. Запис роблять на підставі виписок банку та інших документів, які підтверджують факт проведення оплати.

В таблиці 3.2 покажемо порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку розрахунків з вітчизняними та іноземними постачальниками та підрядниками на підприємстві за 2021-2022 роки.

Таблиця 3.2 – Кореспонденція рахунків по обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка» за 2021-2022 р.

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	
		Дебет	Кредит	2021 р.	2022 р.
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК НА РАХУНКУ 6311 «РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТМЦ»					
1	Перераховано грошові кошти постачальникам ТМЦ із поточного рахунку		311	15582701,98	25676947,16
2	Проведені розрахунки з постачальниками через підзвітних осіб		3721	7280,20	26970,42
3	Проведено взаємозалік серед постачальників товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ)	6311	6311	-30492,28	13859,87
4	Проведено взаємозалік серед постачальників послуг		6312	4210,09	-
5	Відображено доходи від іншої операційної діяльності		719	959,69	2862,00
Всього оборот по Д-ту. рах. 6311				15560449,59	25720639,55
1	Отримано основні засоби	152		381294,58	683095,02
2	Оприбутковані малоцінні необоротні матеріальні активи	153		46190,15	8965,50
3	Оприбутковано на склад сировину і матеріали	201		10473724,87	13210234,68
4	Оприбутковано ПММ	203		451374,07	660888,47
5	Оприбутковано будівельні матеріали	205		545068,99	580894,54
6	Оприбутковано запасні частини	207		323252,26	351423,20
7	Оприбутковано інші матеріали від постачальників	209		31572,48	23485,12
8	Оприбутковано МШП на склад	22		82083,19	88097,70
9	Оприбутковано на склад товар	281		482212,09	253394,96
10	Повернуто безготівкові грошові кошти на поточний рахунок від постачальників	311	6311	9789,60	323202,58
11	Проведено взаємозалік серед постачальників ТМЦ	6311		-24702,37	13859,87
	Проведено взаємозалік серед постачальників послуг	6312		1561,00	-
12	Відображена сума ПДВ	6441		2528784,19	2920502,53
13	Отримано (сторновано) інші операційні витрати	949		-4498,23	10664,48
Всього по К-ту. рах. 6311				15317706,87	19128708,65
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК НА РАХУНКУ 6312 «РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ПОСЛУГ»					
1	Перераховано грошові постачальникам послуг із поточного рахунку	6312	311	8921344,28	11165386,40
2	Проведено взаємозалік серед постачальників послуг		6311	1561,00	-

Продовження таблиці 3.2.

№ з/п	Зміст господарської операції	Кор-ція рах.		Сума, грн.	
		Дебет	Кредит	2021 р.	2022 р.
3	Проведено взаємозалік серед постачальників послуг		6312	89669,66	-
4	Списано заборгованість на інші операційні доходи		719	263,74	72,00
Всього оборот по Д-ту. рах. 6312				9012838,68	11166560,41
1	Витрати транспортування на придбанні:		6312		
	- Основні засоби	1522		54803,75	29827,92
	- МНМА	153		381,76	-
	- Матеріали	201		97474,09	120186,68
	- Паливо	203		1147,26	473,35
	- Будівельні матеріали	205		6908,80	3210,34
	- Запасні частини	207		2635,23	6188,92
	- Інші матеріали	209		115,00	45,42
8	Відображено послуги на виробництво (е/е, газ, вода)	23			7090386,10
7	Витрати транспортування на товари	281		718,32	349,92
9	Повернуто безготівкові грошові кошти на поточний рахунок від постачальників	311		116948,65	3312,00
10	Проведено взаємозалік серед постачальників ТМЦ	6311		500,00	-
11	Проведено взаємозалік серед постачальників послуг	6312		89669,66	-
12	Відображена сума ПДВ	6441		1174024,70	1661508,01
13	Відображено податковий кредит по ПДВ	6442		235743,62	182506,81
14	Отримано витрати загальнопромислового призначення	91		1622460,91	666272,16
15	Отримано витрати адміністративного призначення	92		935494,44	1545007,66
16	Отримано витрати здійснені на збут продукції	93		59623,43	40891,61
18	Отримано інші операційні витрати	949		75143,29	343441,05
Всього по К-ту. рах. 6312				8205647,44	11693607,95
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК НА РАХУНКУ 632 «РОЗРАХУНКИ З ІНОЗЕМНИМИ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ»					
1	Перераховано грошові кошти іноземним постачальникам з поточного рахунку в іноземні валюти	632	312	1150988,71	883339,63
2	Відображено курсову різницю в складі доходів підприємства	632	714	27952,98	8261,78
3	Оприбутковано на склад сировину і матеріали	201	632	1177677,17	876300,23
4	Списано курсову різницю на витрати	945	632	1264,52	15301,18

В додатку К представлено порядок розрахунків з постачальниками й підрядниками по рахунку 6311,6312,632 в 2022 році. З рисунків видно що на кінець року заборгованість перед постачальниками знизилась. Підприємство в змозі оплатити товар, або послугу, і борг підприємство з кожним місяцем зменшується. Матеріальні цінності надходили на підприємство від постачальників і підрядників, наглядно показано яка їхня питома вага до загальної суми надходжень. Так як ТОВ «Чорноморська іграшка» виробниче підприємство, то природно що максимальний відсоток надходжень - це сировина й матеріали – 34,0 %, крім цього підприємству необхідно закуповувати енергоносії які складають – 18%. Підприємство купує товари в основному від постачальників які є платниками ПДВ тому сума ПДВ яка є у вартості запасів виділяється на рахунок 644 «Податковий кредит» і складає – 12 %.

Ефективність контролю за господарською діяльністю, зокрема за операціями, пов'язаними з розрахунками з постачальниками підприємства та фактами їх зміни, залежить від його раціональної організації та чітко визначеної методики, яка включає послідовний перелік контрольних дій, методів і прийомів та відповідний набір робочих документів, що розробляються контролером для відображення результатів внутрішнього контролю на обраному об'єкті та ґрунтується на визначеному систематизованому переліку джерел інформації. Здійснюючи контрольні дії на підприємстві аудиторі повинні ознайомитись та перевірити джерела інформації розрахунків з постачальниками та підрядниками (додаток Л).

Під час проведення внутрішнього контролю на ТОВ «Чорноморська іграшка» здійснюється аналіз та подальші висновки на підставі наступних методичних прийомів:

- інвентаризація - контроль стану розрахунків з постачальниками та підрядниками та їх правильне відображення на рахунках;
- економічний аналіз (методи економічного аналізу) - аналіз змін у вищезазначених розрахунках та виявлення факторів, які впливають на виникнення простроченої заборгованості;

- документація - ознайомлення зі змістом та формою первинних документів, відповідність первинних документів чинному законодавству, проведення перехресних перевірок тощо.

Під час проведення оцінки відображення в обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у ТОВ «Чорноморська іграшка», на нашу думку, облік потребує процесу оптимізації як показано в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Напрями оптимізації обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства [2]

№ з/п	Напрямок удосконалення
1	Використання стратегічного плану розвитку підприємства з використанням аналізу витрат і вигоди для оцінки готовності систем і виявлення потенційних партнерів-постачальників. Там, де це можливо, доцільно використовувати електронні платежі для погашення заборгованості
2	Інтеграція закупівельних, кредиторських та приймальних системи для підвищення ефективності та запобігання помилок
3	Проведення аналізу першопричин проблем з кредиторською заборгованістю для виявлення зон поліпшення процесу
4	Використання показників ефективності для моніторингу та звітності про якість і своєчасність інформації по кожному окремому постачальнику
5	Визначення можливостей для обробки без рахунку-фактури, які дозволять підприємству платити при отриманні матеріалів або товарів за узгодженими цінами, а не при отриманні рахунку-фактури
6	Аналіз різних процесів кредиторської заборгованості та їх стандартизація як одного загального процесу
7	Процес обробки кредиторської заборгованості повинен здійснюватися одним централізованим відділом і не розпорощуватись між відділами підприємства
8	Використання функціональних можливостей систем для генерації платежів за рахунками-фактурами у встановлені терміни, засновані на встановлених політиках, які затримують оплату як допустимі
9	Використання функціональних можливостей системи для автоматичного зіставлення рахунку-фактури постачальника з підтверджуючими документами
10	Використання технології цифрової візуалізації, яка взаємодіє з існуючою комп'ютерною системою для індексації документів

3.3. Відображення інформації по розрахункам з постачальниками і підрядниками у звітності підприємства

Відповідно до Закону № 996-XIV, ТОВ «Чорноморська іграшка» складає та подає річну фінансову (бухгалтерську) звітність на підставі даних бухгалтерського обліку та за національними стандартами. Річна фінансова звітність скла-

дається з форми 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)», форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форми 3 «Звіт про рух грошових коштів», форми 4 «Звіт про власний капітал» та форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Звітним періодом для складання фінансової звітності є квартал, півріччя дев'ять місяців та рік. Баланс складається станом на кінець останнього дня звітного періоду. Проміжна (місячна, квартальна) звітність за певний період складається наростаючим підсумком з початку звітного року.

До статистичних органів статистики подаються наступні форми звітів:

- ✓ Форма №1-П «Звіт підприємства по продукції»;
- ✓ Форма №1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства»;
- ✓ Форма №1-ПВ «Звіт з праці»;
- ✓ Форма № 11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)»;
- ✓ Форма № 1-РС «Звіт про витрати на утримання робочої сили» (подається один раз на чотири роки);
- ✓ Форма № 1 – споживання «Обстеження споживання продуктів та послуг у виробництві продукції (робіт, послуг)».

Податкова звітність включає:

- ✓ Податкова декларація ПДВ;
- ✓ Декларація податку на прибуток підприємства;
- ✓ Звіт з податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і суму утриманого з них податку;
- ✓ Розрахунок суми податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки;
- ✓ Податкова декларація орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності;
- ✓ Податковий розрахунок екологічного податку.

Відображення розрахунків з постачальниками у звітності підприємства є важливим елементом фінансового обліку, оскільки ці дані впливають на показники зобов'язань, витрат, а також фінансових результатів.

Розрахунки з постачальниками відображаються у складі зобов'язань у звітності:

Баланс (Звіт про фінансовий стан): Інформацію про розрахунки з постачальниками та підрядниками можна проаналізувати з даних, які розміщуються в III розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення» пасиву Балансу (Звіт про фінансовий стан). За кодом рядка 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» відображається розмір боргу постачальникам і підрядникам за отримані активи, виконані (отримані) роботи та послуги (крім боргу, забезпеченого векселями, якщо він наводиться за статтею - 1605). Дані за цими кодами рядків обох звітів обов'язково надаються на початок звітного періоду (на 01 січня звітного року) та на кінець звітного періоду (на дату складання балансу). За умови перерахунку підприємству-контрагенту авансових платежів даний розмір переплати має своє відображення в II розділі «Оборотні активи» активу Балансу за кодом рядка 1130. Згідно НПСБО 1 за кодом рядка 1130 відображають розміри авансів, які були надані іншим контрагентам за рахунок наступних платежів. Слід зазначити, що за II розділом «Оборотні активи» активу Балансу (код рядка 1170) відображається передплата за активи та роботи, які будуть отримані в майбутніх періодах.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід): Витрати, пов'язані з постачанням матеріалів, товарів чи послуг, включаються у собівартість продукції чи операційні витрати. Також після спливання строків позовної давнини (три роки), кредиторську заборгованість потрібно списувати в дохід підприємства. Це призведе до збільшення доходу у звітному періоді, тому дане списання кредиторської заборгованості потрібно відображати у коді рядка 2120 Звіту про фінансові результати (форма №2).

Звіт про рух грошових коштів: в I розділі «Рух коштів у результаті операційної діяльності» в коді рядка 3100 «Витрачання на оплату: товарів (робіт, пос-

луг)» зазначає оплату постачальнику та підряднику за товарно-матеріальні цінності та послуги.

Примітки до фінансової звітності: У примітках розкривається детальна інформація про структуру заборгованості, умови розрахунків та інші суттєві аспекти (рис. 3.7.)

Зобов'язання підприємства у Примітках до фінансової звітності (форма 5):	
→	<ol style="list-style-type: none">1. У примітках до фінансової звітності наводиться така інформація:<ol style="list-style-type: none">1.1. Сума та строки погашення зобов'язання, яке було виключене із складу поточних зобов'язань відповідно до п. 8 цього Положення (стандарту) з обґрунтуванням причин цього.1.2. Перелік і суми зобов'язань, що включені до статей балансу «Інші довгострокові зобов'язання», «Інші поточні зобов'язання».2. Підприємство щодо кожного виду забезпечень наводить таку інформацію:<ol style="list-style-type: none">2.1. Цільове призначення, причини невизначеності та очікуваний строк погашення.2.2. Залишок забезпечення на початок і кінець звітного періоду.2.3. Збільшення забезпечення протягом звітного періоду внаслідок створення забезпечення або додаткових відрахувань.2.4. Сума забезпечення, що використана протягом звітного періоду.2.5. Невикористана сума забезпечення, що сторнована у звітному періоді.2.6. Сума очікуваного відшкодування витрат іншою стороною, що врахована при оцінці забезпечення.3. За кожним видом непередбачених зобов'язань наводиться така інформація:<ol style="list-style-type: none">3.1. Стислий опис зобов'язання та його сума.3.2. Невизначеність щодо суми або строку погашення.3.3. Сума очікуваного погашення зобов'язання іншою стороною.

Рис. 3.7 - Зобов'язання підприємства у Примітках до фінансової звітності

Особливості відображення в податковій звітності:

Декларація з податку на додану вартість (ПДВ): Вхідний ПДВ за придбаними товарами/послугами зараховується до податкового кредиту згідно з податковими накладними.

Декларація з податку на прибуток: Вартість придбаних товарів або послуг включається до витрат у податковому обліку, якщо виконані умови їх визнання.

Таким чином, звітність виступає сполучною ланкою між компанією та зовнішнім середовищем, ґрунтуючись на агрегованих даних бухгалтерського обліку. Вона відповідає вимогам щодо обсягу необхідної інформації та її засвоєння зов-

нішніми і внутрішніми користувачами. Обліковий процес здійснюється на основі первинних документів і завершується складанням звітності, що розкриває інформацію про власний капітал та його складові. Звітність повинна надавати правдиву та неупереджену інформацію про складові власного капіталу, а також про фінансовий та майновий стан суб'єкта господарювання, що дає змогу користувачам звітності приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі професійного судження. результати діяльності платника податків відповідно до системи фінансового та податкового обліку.

Висновки до третього розділу

У ТОВ «Чорноморська іграшка» із методів внутрішнього контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками застосовується лише інвентаризація і вона проводиться один раз на рік перед складанням річної звітності. Оскільки стан заборгованості перед постачальниками та сам процес постачання потребує більшої уваги, то підприємству запропоновано здійснювати оперативний контроль за наведеними етапами в додатку М.

Управління розрахунками з постачальниками та підрядниками є трудомістким та витратним процесом. Тому з метою прискорення та подальшого вдосконалення обліково-інформаційної системи розрахунків з постачальниками та підрядниками ми пропонуємо керівництву підприємства зосередитися на підвищенні рівня автоматизації процесів. На нашу думку, цей процес дозволить зменшити вплив людського фактору на облікові помилки та підвищити ефективність обліково-інформаційного процесу підприємства.

На основі досліджених та систематизованих принципів і методологічних засад обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками розроблено алгоритм управління розрахунками ТОВ «Чорноморська іграшка» за товари, роботи, послуги, який сприятиме досягненню максимальної ефективності його діяльності шляхом посилення облікової складової у цьому управлінні (додаток Н).

З метою покращення зовнішнього контролю за обліковим відображенням розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємство повинно, за можливості, проводити періодичні аудиторські перевірки незалежними аудиторами.

Таким чином, реалізація організаційно-методичних напрямів удосконалення обліку та контролю внутрішніх та зовнішніх розрахунків з постачальниками та підрядниками на досліджуваному підприємстві забезпечить керівництво якісною та своєчасною інформацією для прийняття управлінських рішень та сприятиме покращенню платіжної дисципліни підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі магістра здійснено теоретичне узагальнення і вирішення науково-практичного завдання щодо визначення організації та методики обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві. Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Для організації обліку розрахунків з контрагентами на кожному підприємстві має бути створена інформаційно-аналітична база для подальшого аналізу та контролю розрахунків. Для формування аналітичної інформації підприємство може використовувати інформацію з різних джерел, а саме: наказ про облікову політику підприємства, облікові регістри, фінансова звітність підприємства тощо. Всі ці джерела повинні бути включені в облікову політику підприємства, яка повинна ґрунтуватися на положеннях чинного законодавства України. Облікова політика кожного підприємства повинна розкривати принципи, методи та процедури розрахунків з постачальниками та підрядниками на рівні підприємства, на основі яких буде проводитися аналіз діяльності підприємства та подальший аудит.

2. На сьогодні нормативно-правова база достатньою мірою регулює організаційні та методичні аспекти обліку і контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками. Існуючі нормативні документи регламентують правові аспекти здійснення розрахункових операцій та їх відображення в обліку і звітності. Результати проведеного дослідження свідчать, що до основних завдань обліку та контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками належить безперервне, своєчасне та якісне відображення кредиторської заборгованості та її погашення. Це допоможе запобігти утворенню заборгованості. У бухгалтерському обліку застосовується принцип обережності для застосування методів оцінки, які запобігають заниженню визнаних зобов'язань. Це дуже важливий елемент розрахунку зобов'язань.

3. Під час війни в Україні ефективне управління кредиторською заборгованістю набуло особливого значення. Це пов'язано з тим, що більшість компаній не працюють і не мають фінансової можливості сплачувати свої зобов'язання перед контрагентами, працівниками, бюджетними платежами тощо. Тому в таких умовах компанія змушена приймати управлінські рішення щодо виплати своїх зобов'язань. І одне з головних завдань компанії в умовах фінансової кризи, коли немає розрахунків, - вирішити, з якими контрагентами потрібно розраховуватися в першу чергу, а з якими можна почекати. Варто зазначити, що кожна компанія не буде довго чекати і незабаром звернеться до суду на підставі договірних відносин. Це, в свою чергу, призведе до додаткових накладних витрат компанії на компенсацію пені, штрафів, неустойки, судових витрат тощо.

4. Розрахунки з постачальниками та підрядниками відіграють важливу роль у розрахункових відносинах ТОВ «Чорноморська іграшка». Налагоджена система обліку та контролю цих розрахунків сприяє ефективній та стабільній роботі підприємства, забезпечуючи раціональне використання коштів. Встановлено, що основними етапами організації процесу постачання та формування договірних зобов'язань за розрахунками з постачальниками та підрядниками є планування матеріальних потреб, складання оперативного-календарного плану постачання, вибір постачальників і проведення переговорів з ними, підписання договорів і на їх основі коригування оперативного-календарного плану постачання, виконання договірних зобов'язань, зберігання запасів продукції та проведення необхідних розвантажувально-навантажувальних і складських операцій.

5. Дослідження практичних аспектів організації розрахунків з постачальниками показало, що розрахунки здійснюються у готівковій та безготівковій формі, пов'язані з короткостроковими зобов'язаннями підприємства та оцінюються за сумою недисконтованих грошових коштів або їх еквівалентів, що підлягають сплаті. Облік розрахунків з постачальниками забезпечує своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками; усунення простроченої кредиторської заборгованості. ТОВ «Чорноморська ікра» використовує централізовану систему збору та обробки інформації, де вся облікова робота зосереджена в центра-

льній бухгалтерії в програмному забезпеченні 1С. Весь процес розрахунків з постачальниками включає два етапи: перший етап - це облік надходження ТМЦ, послуг, робіт та їх оплата; другий етап - підготовка звітних документів, тобто балансів та бухгалтерських проводок. Первинна бухгалтерська документація компанії відповідає вимогам чинного законодавства, ведеться на основі типових форм документів з належним чином заповненими реквізитами, складається та обробляється своєчасно. Розрахунки ТОВ «Чорноморська іграшка» з контрагентами (постачальниками) ведуться в стандартній конфігурації в розрізі розпорядчих документів.

6. Для оформлення відносин з постачальниками та підрядниками ТОВ «Чорноморська іграшка» використовує стандартні первинні документи. Іноді вони не містять всіх реквізитів, що призводить до труднощів в обробці документів та несвоєчасного надходження коштів на рахунки через відсутність затвердженого графіку документообігу. Будучи зареєстрованим платником ПДВ, підприємство очікує щомісяця податкову накладну від постачальника, яка буде зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), і для того, щоб своєчасно відобразити податковий кредит, необхідно вести реєстр зареєстрованих податкових накладних, які не отримані або отримані несвоєчасно, в розрізі постачальників та за договорами.

7 На досліджуваному підприємстві всі операції, пов'язані з розрахунками за придбані запаси, прийняті роботи або спожиті послуги, відображаються на рахунку 63, незалежно від того, оплачується рахунок одночасно чи авансом, тобто на підприємстві не використовуються авансові рахунки. Аналітичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться за кожним постачальником та підрядником в рамках окремого договору відповідно до «Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», що дозволяє отримати інформацію про стан розрахунків з постачальниками в обсязі, необхідному для прийняття управлінських рішень.

8. З метою підвищення аналітичності інформації про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками відкрити до існуючого субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками» другу групу рахунків для обліку простроченої, відстроченої та непогашеної заборгованості. Аванси постачальникам слід відображати за дебетом субрахунку 371, а не за дебетом субрахунку 631, що призводить до виникнення дебетового сальдо, як того вимагає «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С. Навчально-методичний посібник у структурно-логічних схемах з дисципліни «Фінансовий облік II» (для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит») / Н.С. Акімова, Л.О. Кирильєва, О.О. Говоруха, Д.Д. Шеховцова; Харк. держ. ун-т харч. та торг. Х.: ХДУХТ, 2016. 204 с.
2. Бурлан С.А., Валентова Ю.В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», № 1, 2021. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.1.76 (дата звернення: 16.11.2024)
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 7-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832 с.
4. Вербило О. Ф., Бойко З. І., Кондрицька Т. П., Ярошинський В. М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник К: НАУ, 2004. 680 с. ISBN 966-574-454-2.
5. Власова І.О. Розкриття інформації про розрахунки в обліковій політиці . Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі/ голов. ред. О.О. Шубін. Донецьк: ДонДУЕТ, 2007. Випуск 16. Том III. С.15–21.
6. Вплив змін валютних курсів. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21, затверджений наказом МФУ від 10.08.2000 р. № 193 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 17.10.2024)
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами та доповненнями). *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/436-15#Text> (дата звернення: 05.10.2024)
8. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
9. Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи: міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37). Стандарт, Міжнародний документ

від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення 01.11.2024)

10. Загальні вимоги до фінансової звітності: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07.12.2013 р. № 73 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 27.10.2024)

11. Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджений наказом МФУ від 20.10.1999 р. №246 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 20.09.2024)

12. Зобов'язання. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджений наказом МФУ від 31.01.2000 N 20 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 20.10.2024)

13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 291 (зі змінами і доповненнями): веб-сайт. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 30.10.2024)

14. Киян А.В., Ярмолюк О.Ф. Облік і контроль розрахунків із постачальниками та підрядниками. Економічні науки. 2015. № 9(24). С. 77–80.

15. Кужельний М.В. Організація обліку: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 349 с.

16. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: підручник. К.: Каравела, 2012. 544 с.

17. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2009. 670 с.

18. Міняйлик В.В., Балан О.С. Облік розрахунків з постачальниками в умовах реалізації інвестиційного проекту. XI Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України». Одеса, 22-26 травня 2017 р.с. 35-38.

19. Михайлішин Н. П. Сутність зобов'язань та їх класифікація: економічний та правовий аспекти. *Економіка: реалії часу*. 2012. №2 (3). С.

130- 135.

20. Мельничук О.І. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку. Студентський вісник національного університету водного господарства та природокористування. 2015. № 1(3). С. 100-103

21. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з курсу "Фінансовий аналіз з КР" [Електронний ресурс] : для спец. 071 "Облік і оподаткування" галузі знань 07 "Управління та адміністрування" освіт.-проф. програми "Діджитал-облік і контроль" ден. та заоч. форми навчання ступінь вищ. освіти "Магістр" / Т. М. Ступницька, О. П. Антонюк, Н. М. Купріна ; Каф. обліку та аудиту. - Одеса : ОНТУ, 2024. - 43 с. (дата звернення: 21.11.2024)

22. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затверджений наказом МФУ від 09.12.2011 р. №z1556-11: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 30.10.2024)

23. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17#Text> (дата звернення: 09.11.2024).

24. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0148500-17#Text> (дата звернення: 17.10.2024)

25. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 29.10.2024).

26. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Мін-фіну від 02.09.2014 р. №879 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 10.11.2024).

27. Положенням про порядок здійснення банками операцій за акредитивами, затверджене постановою Правління НБУ від 03.12.2003 р. № 514 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text> (дата звернення 25.11.2024)

28. Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. № 639 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text> (дата звернення 22.11.2024)

29. Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ від 16.12.2002 р. № 508 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text> (дата звернення 24.11.2024)

30. Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2000 р. № 520 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0152-01#Text> (дата звернення 23.11.2024)

31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 16.09.2024)

32. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Наказ Міністерства транспорту України від 14.10.1997 № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 16.11.2024)

33. Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затверджене постановою Правління НБУ від 16.12.2002 р. № 508 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text> (дата звернення 24.11.2024)

34. Про підприємництво: Закон України № 698-XII від 07.02.1991 р. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення 05.11.2024)

35. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення 05.11.2024)

36. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення 05.11.2024)

37. Садовська, І. Б. Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2013. 688 с.
38. Скрипник А. Ю., Коркушко О. Н., Лаврук О. В., Годнюк І. В., Кушнір Л. А., Свирида О. В., Шевчук Н. С., Герасимова Т. І. Бухгалтерський (фінансовий) облік та контроль у схемах і таблицях: історія та сьогодення : навч.-метод. посібник. Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж / Кам'янець-Подільський. Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2020. 310 с.
39. Стасишен М.С., Піча Ю.В. Основи аудиту (в схемах, графіках і таблицях): навч. посіб. К.: Карвела, 2007. 192 с
40. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік: навч. посіб. 3-тє, переробл. і доповн. К.: Знання, 2016. 664 с.
41. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник. К.: А.С.К., 2010. 784 с.
42. Утенкова К.О. Аудит: навчальний посібник. К.: Алерта, 2011. 408с.
43. Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. / Бондар М.І. та ін. Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2012. Ч. 1. 2012. 553 с.
44. Фінансовий облік: конспект лекцій / Абрамчук М.Ю. та ін. Суми: Сумський державний університет, 2018. 395 с.
45. Фінансовий облік: підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. 3-тє вид., доповн. та переробл. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 418 с.
46. Фінансовий облік 2 : навч. посіб. / Н.М. Ткаченко, О.В. Борович, І.Л. Цюцяк, А.Л. Цюцяк; за заг. ред. Н.М. Ткаченко. К.: Алерта, 2014. 456 с.
47. Фінансові інструменти. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) подання. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU12040> (дата звернення 15.09.2024).
48. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (зі змінами та доповненнями). *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 11.11.2024)
49. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є. Фінансовий облік І: навч. посібник. К. : Центр учб. літ., 2016. 336 с.

50. Шемаєва Л.Г. Управління стратегічною взаємодією підприємств з постачальниками. Регіональна економіка. 2007. № 2. С. 277-278.

51. Шендригоренко М.Т., Ротозеєнко Ю.В. Облік і внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками. Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «ЛЮГОΣ. Мистецтво наукової думки». № 8 , грудень 2019. С. 26-30

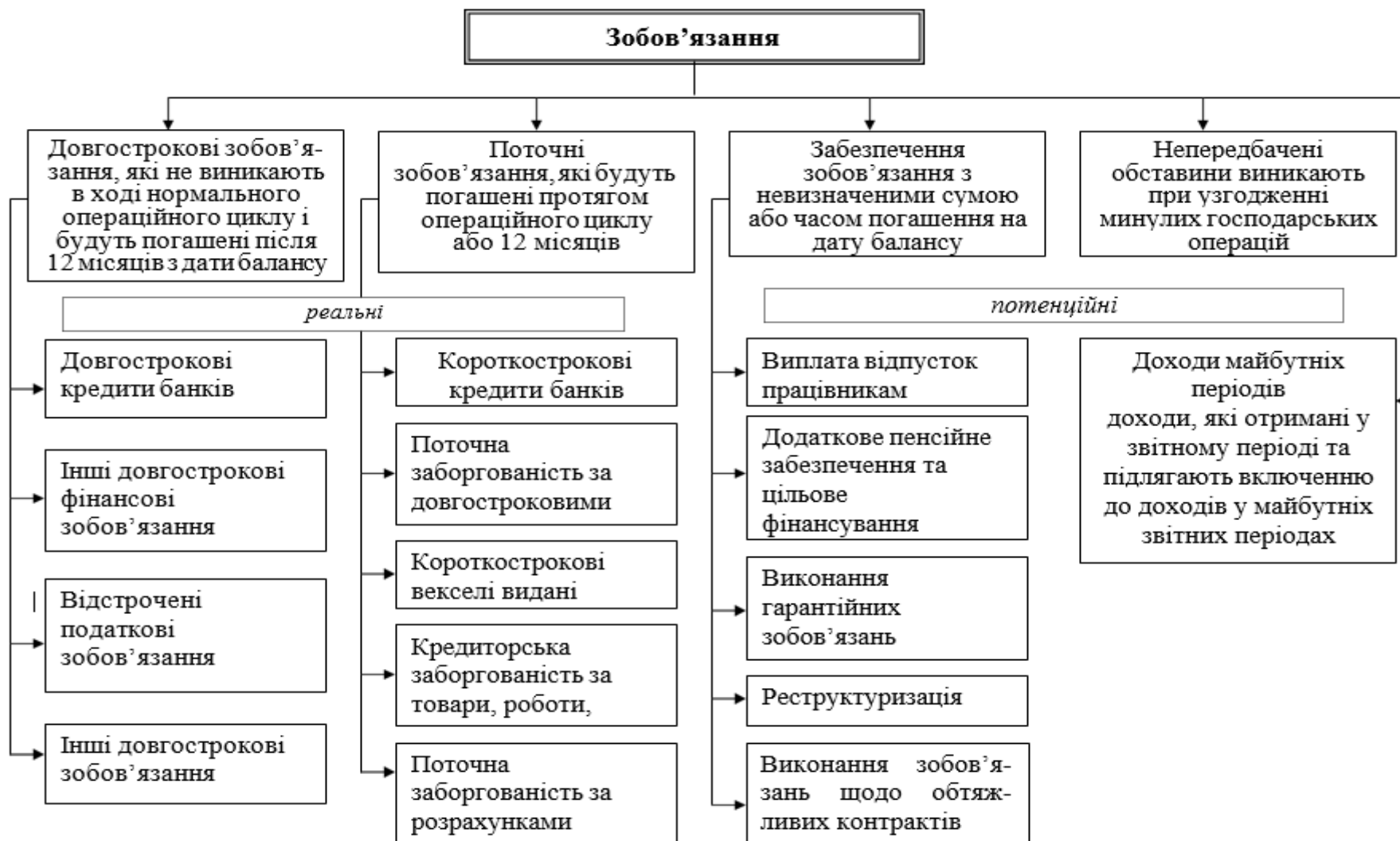
52. Югас Е. Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками. *Економічний вісник*. 2011. № 17/2. С. 102-109. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Yugas.k54pdf (дата звернення 10.11.2024).

53. Національний банк України: [Веб-сайт]. Київ, 2024. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 02.11.2024)

54. Верховна Рада України: [Веб-сайт]. Київ, 2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.09.2024)

Додаток А

Класифікація зобов'язань [1]

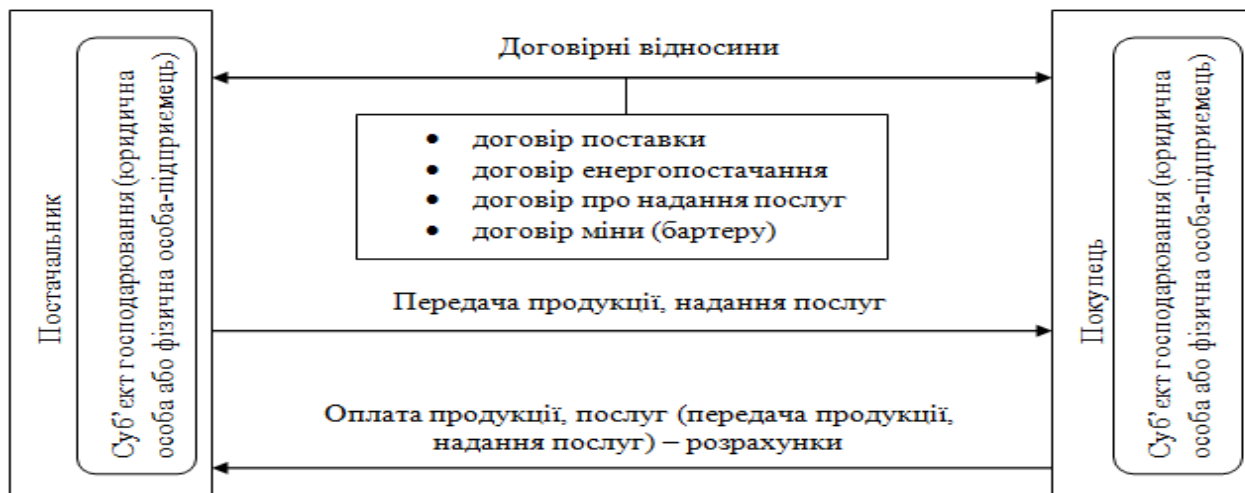

Додаток Б
Сутність понять «підрядник»

№ з/п	Сутність	Джерело
1	учасник будівництва, який зобов'язаний на свій ризик і за обумовлену ціну виконати передбачені контрактом роботи і передати їх замовнику у встановлені строки	Бутинець Ф.Ф.
2	сторона договору підряду, яка виконує та передає замовнику закінчені роботи (об'єкт будівництва), передбачені договором підряду	Гордієнко Д.Д.
3	спеціалізована організація, фірма, яка виконує будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктівна своїй території або за кордоном на основі підряду на капітальне будівництво	Вишнякова С.М., Косоруков А.А., Заворизгіна Т.В.
5	фізична чи юридична особа, яка виконує роботи за договором з замовником і може передавати конкретні спеціальні роботи (наприклад, санітарно-технічні та інші при виконанні будівельних робіт) іншим підприємствам (організаціям) і особам, які в таких випадках називаються субпідрядниками (вони беруть на себе частину робіт підрядника)	Золотогоров В.Г.
6	будівельно-монтажна організація, основна діяльність якої полягає у виконанні будівельних і монтажних робіт – спорудженні будівель і споруд, здійсненні їх реконструкції та капітального ремонту	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.
7	будівельна організація, яка виконує роботи за договором з підприємством-забудовником	Борисов А.Б.
8	юридична особа будь-якої форми власності, яка укладає договір підряду (на будівництво (проектування) об'єктів, відповідно до визначених у ньому умов виконує передбачені договором підряду (контрактом) роботи та передає їх замовникові	Гордієнко Д.Д.
9	спеціалізована організація, фірма, яка виконує будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктівна своїй території або за кордоном на основі підряду на капітальне будівництво	Бойко В.М., Вашків П.Г.

Додаток В

Взаємовідносини між сторонами при постачанні та підряді*

Додаток Д
**Кодекси і Закони України, що регламентують порядок здійснення
 розрахунків з постачальниками та підрядниками***

№ з/п	Назва нормативного акту	Характеристика
1.	Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI [23]	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.
2.	Цивільний Кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV [48]	Визначає правові засади регулювання договірних правовідносин між суб'єктами підприємницької діяльності (юридичними особами) їх права та обов'язки.
3.	Господарський кодекс України від 13.03.12р. № 4495-IV [7]	Визначає митну політику держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.
4.	Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [31]	Визначає правові засади регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності в Україні. Складається з п'яти розділів: загальні положення; державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
5.	Закон України від 05.04.2001 р. № 2346 «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [36]	Визначає загальні засади функціонування платіжних систем в Україні, поняття та загальний порядок проведення переказу коштів в межах України, а також встановлює відповідальність суб'єктів переказу (ст. 6); встановлює коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також орган (Національний банк України), який встановлює порядок відкриття банками рахунків та їх режими (ст.7)
6.	Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX «Про платіжні послуги» [35]	Визначає поняття та загальний порядок виконання платіжних операцій в Україні, встановлює виключний перелік платіжних послуг та порядок їх надання, категорії надавачів платіжних послуг та умови авторизації їх діяльності, визначає загальні засади функціонування платіжних систем в Україні, загальні засади випуску та використання в Україні електронних грошей та цифрових грошей Національного банку України, встановлює права, обов'язки та відповідальність учасників платіжного ринку України, визначає загальний порядок здійснення нагляду за діяльністю надавачів платіжних послуг, надавачів обмежених платіжних послуг, порядок здійснення оверсайта платіжної інфраструктури.

* складено автором з використанням джерел [23,48,7,31,36,35]

Додаток Е

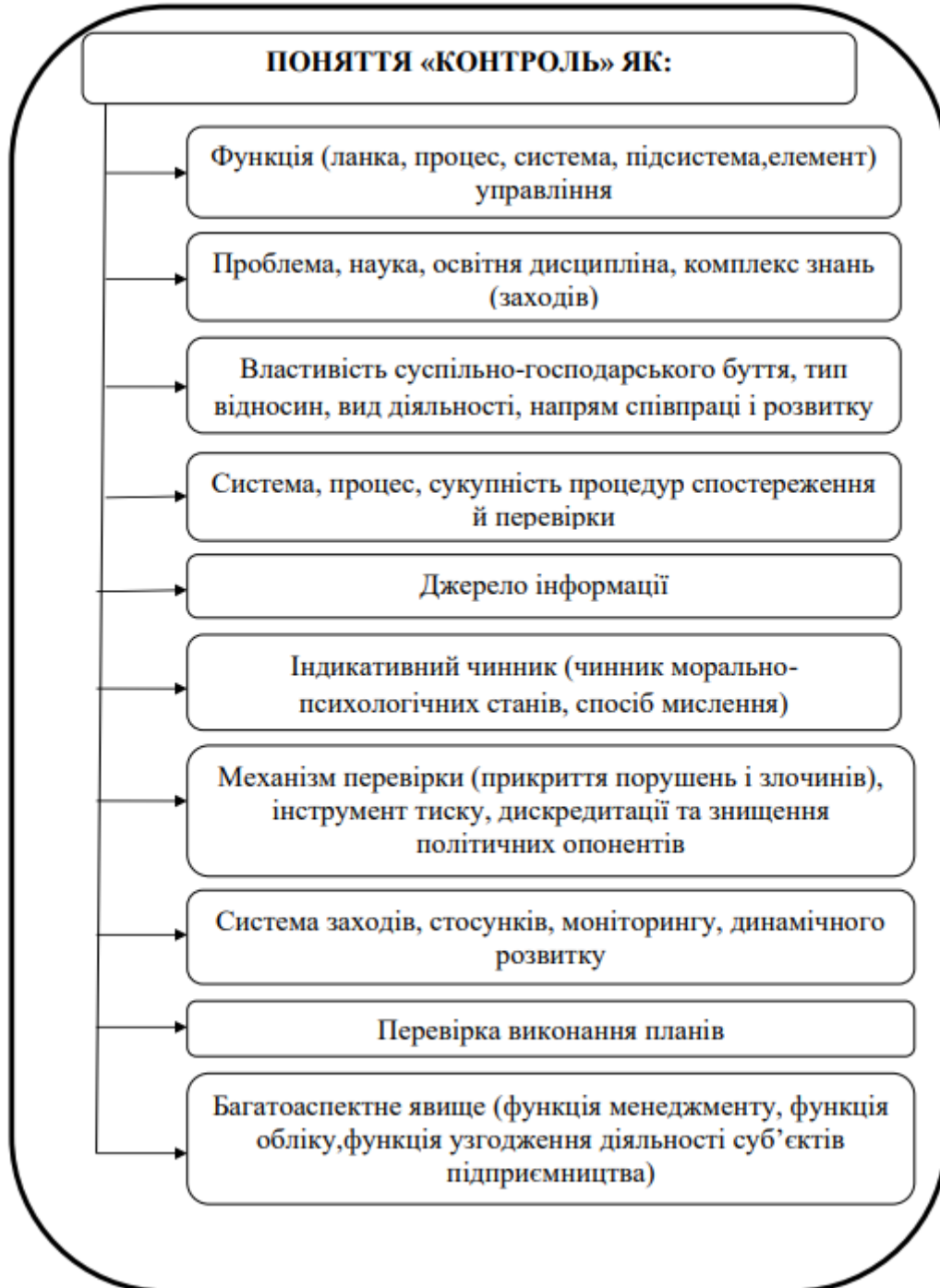
Порівняльна характеристика П(С)БО та МСФЗ по обліку зобов'язань (кредиторської заборгованості)*

Ознака	МСФЗ	П(С)БО
Визначення понять	Кредиторська заборгованість визначається як фінансове зобов'язання (МСФЗ 32)	Кредиторська заборгованість - сума заборгованості підприємства його кредиторам на певну дату (П(С)БО 11)
Визнання кредиторської заборгованості	Підприємству слід визнавати кредиторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і внаслідок цього має юридичне зобов'язання сплачувати грошові або інші цінності (МСФЗ 39).	Визнається зобов'язанням, якщо існує ймовірність зменшення економічних вигод підприємства у майбутньому та може бути достовірно визначена її сума одночасно з визнанням витрат (П(С)БО 11).
Оцінка кредиторської заборгованості	Під час первісного визнання фінансового зобов'язання слід оцінювати за справедливою вартістю компенсації, наданої або отриманої за нього. Після первісного визнання кредиторську заборгованість визнають за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення за ефективною ставкою відсотка (МСФЗ 9).	При зарахуванні на баланс кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги оцінюється за первісною вартістю. На дату балансу - за амортизованою собівартістю (П(С)БО 11).
Види кредиторської заборгованості	Кредиторська заборгованість класифікується на фінансові зобов'язання, утримувані для торгівлі, та інші фінансові зобов'язання (МСФЗ 9).	Кредиторська заборгованість поділяється на поточну і довгострокову (П(С)БО 11)
Визначення простроченої кредиторської заборгованості	Визнання простроченої кредиторської заборгованості відбувається у разі невиконання умов контракту щодо сплати відсотка або основної суми (МСФЗ 9).	Прострочена кредиторська заборгованість – це заборгованість, щодо якої минув строк погашення, встановлений договором або законодавством (П(С)БО 11).
Розрахунок величини резерву на зменшення кредиторської заборгованості	Величина резерву на зменшення кредиторської заборгованості визначається, виходячи із платоспроможності окремих кредиторів (П(С)БО 11).	Методи розрахунку резерву на зменшення кредиторської заборгованості не передбачаються (МСФЗ 9).
Відображення кредиторської заборгованості у звітності	За амортизованою собівартістю (П(С)БО 11).	Кредиторська заборгованість відображається за амортизованою собівартістю, тестується на предмет знецінення (МСФЗ 9).
Розкриття інформації про кредиторську заборгованість у Примітках до фінансової звітності	- перелік кредиторів і суми довгострокової кредиторської заборгованості; - перелік кредиторів і суми кредиторської заборгованості пов'язаних сторін; - метод визначення величини резерву; - сума поточної кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги у розрізі її класифікації за строками погашення (П(С)БО 11).	- аналіз кредиторської заборгованості за строками погашення; - кредиторська заборгованість перед іншими членами групи; - кредиторська заборгованість перед пов'язаними сторонами; - суми, що підлягають сплаті (МСФЗ 1).

*складено автором на підставі джерел [12, 47]

Додаток Ж

Поняття «контроль» у різних площинах наукових поглядів вітчизняних учених-економістів [38]

Додаток I

Етапи аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками*

Етап	Характеристика етапу
Формування бази даних для реалізації аналітичних процедур	Класифікація заборгованості кожного конкретного підприємства: вивчення умов договорів, які укладені між учасниками фінансових операцій
Розробка системи показників, що найбільш повно характеризують протікання розрахунків	Визначення переліку абсолютних і відносних показників: обсяги і оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, їх частка в валюті балансу, ставлення дебіторської до кредиторської заборгованості та ін.
Аналіз значущості показників	Оцінка значущості показників для фінансово-господарської діяльності підприємства, що аналізується
Складання оперативного звіту про стан дебіторської заборгованості в розрізі контрагентів	Облік дебіторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування надходжень, виявлення недобросовісних покупців
Складання оперативного звіту про стан кредиторської заборгованості в розрізі контрагентів	Облік кредиторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування платежів, виявлення можливих ризиків не платежів
Зведений звіт з простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості	Аналіз інформації про прострочену заборгованості, претензійна робота з покупцями. Ухвалення заходів щодо попередження виникнення простроченої кредиторської заборгованості

Додаток К

Розрахунки з постачальниками і підрядниками у ТОВ "Чорноморська іграшка"

Рисунок 1. Рух по рахунку 6311

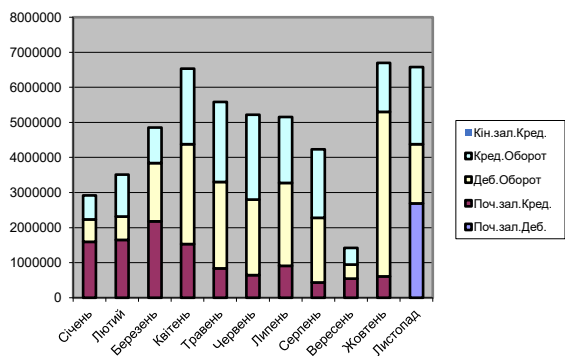

Рисунок 2. Рух по рахунку 6312

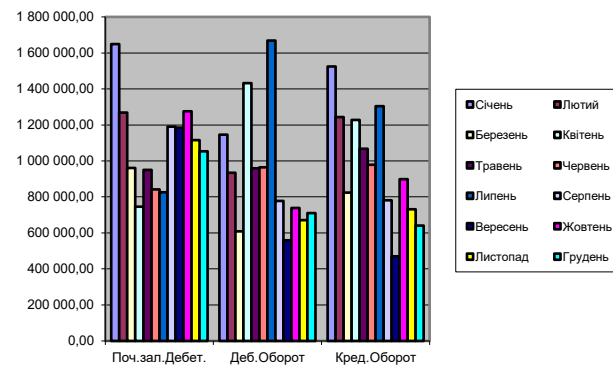

Рисунок 2. Рух по рахунку 632

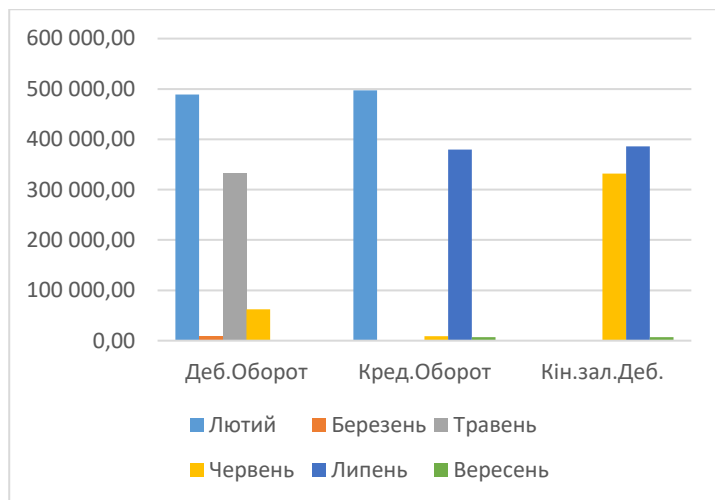
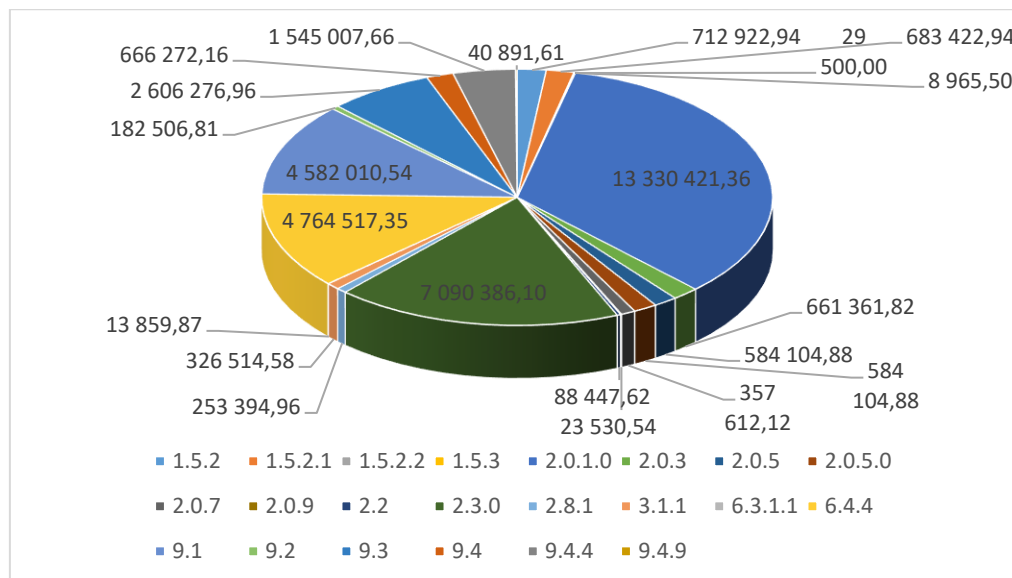

Рисунок 4 - Структура кредитового обороту по рахунку 631

Додаток Л

Інформаційне забезпечення для проведення внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками*

Додаток М

Етапи оперативного контролю процесу постачання ТМЦ і послуг*

Технологічні блоки	Напрями контролю	Джерела інформації
Підготовка до надходження ТМЦ і послуг на підприємство	<ul style="list-style-type: none"> – Контроль охоплення постачальників регіону договірними зобов'язаннями – Контроль підтвердження договорів поставки ТМЦ і послуг – Контроль відповідності графікам постачання ТМЦ і послуг – Контроль обсягів виконаних робіт – Контроль операцій за розрахунками – Контроль матеріальних та інших витрат 	<ul style="list-style-type: none"> – Плани - потреби – Договори – Графіки постачання – Норми (нормативи)
Надходження та приймання ТМЦ і послуг	<ul style="list-style-type: none"> – Контроль якості поставлених ТМЦ і послуг – Контроль кількості поставлених ТМЦ і послуг – Контроль виконання графіків постачання – Контроль затрат часу на приймання ТМЦ і послуг – Контроль обсягів виконаних робіт – Контроль матеріальних та інших витрат 	<ul style="list-style-type: none"> – Кількісні, якісні та сумові дані – Стандарти – Договори – Заявки – Графіки постачання – Норми (нормативи)
Оприбуткування ТМЦ і послуг	<ul style="list-style-type: none"> – Контроль правильності визначення якості при надходженні ТМЦ і послуг – Контроль кількості заготовлених ТМЦ і послуг – Контроль використання корисних обсягів складських приміщень – Контроль обсягів виконаних робіт – Контроль матеріальних та інших витрат 	<ul style="list-style-type: none"> – Результати аналізів – Параметри складських приміщень – Норми (нормативи)
Зберігання ТМЦ і послуг	<ul style="list-style-type: none"> – Контроль дотримання режиму зберігання – Контроль збереження ТМЦ і послуг на складі – Контроль втрат при зберіганні – Контроль за переміщенням ТМЦ і послуг – Контроль потенційного виходу готової продукції – Контроль обсягів виконаних складських робіт – Контроль матеріальних та інших витрат 	<ul style="list-style-type: none"> – Порядок зберігання – Норми природних втрат – Норми (нормативи)

Додаток Н

Алгоритм управління розрахунками з постачальниками і підрядниками в ТОВ «Чорноморська іграшка»

